

1.

СВЕТО ПИСМО И СВЕТО ПРЕДАЊЕ

„Све Писмо је богонадахнуто и корисно за поуку, за карање, за поправљање, за одгајање у праведности, да Божији човек буде савршен, приправљен за свако добро дело.“

Друга посланица Тимотеју 3:16-17

Сврха писања овог поглавља је аргументовано доказивање исправности веровања које заступају еванђеоски верници у Србији и широм света, а то је да једини ауторитет по питању вере за све хришћане мора да буде једино и искључиво Свето писмо Старог и Новог завета, без икаквих каснијих писаних или усмених додатака. Поменути каснији „додачи“ који се у оквиру Православне цркве називају *светим предањем*, представљају учења многобројних црквених учитеља („светих отаца“) из каснијих векова.¹ Њихова тумачења Библије умногоме одударају од изворне хришћанске мисли и веровања које су у првом веку проповедали Христос и апостоли. У истинитост ове тврдње моји читаоци ће моћи да се увере приликом свога упознавања са историјским чињеницама и библијским аргументима садржаним на страницама овог дела. Но, најпре бих желео да са великом пажњом истражимо тему овога поглавља, а то је дефинисање појмова Светог писма и светог предања, богонадахнутости првог и наводне надахнутости оног другог.

ШТА ЈЕ СВЕТО ПИСМО?

Током читаве историје Христове Цркве, а посебно од европске протестантске реформације на овамо, еванђеоско хришћанство чврсто заступа уверење да Свето писмо (Библија) представља јединствено и савршено Божије откривење дато човечанству. Свето писмо, та Књига над књигама, представља збирку од 66 књига већег или мањег обима, од којих 39 сачињавају Стари, а преосталих 27 Нови завет. Стари завет, који је више него двоструко обимнији од Новог, написан је од стране Божијих слугу (пророка, царева и левитског свештенства) током више од једног миленијума. Претпоставља се да је прва записана књига почетног дела Библије заправо књига о многострадалном праведном Јову (чија се радња хронолошки смешта негде за време живота Јакова, праоца израиљског народа), док су потом уследиле оне које су записали пророк Мојсије итд.

Стари завет (који је писан између 1900. и 400. године пре Христа) представља Господњу објаву дату огреховљеним и смрћу пораженим људима о томе да ће у будућности Он на земљу послати Избавитеља – који ће бити нико други до његов вечни Син – друго лице божанске Тројице. Нови завет

¹ Све до најмодернијих времена – јер и у нашем веку живе или се канонизују међу светитеље, тј. „свете оце“, недавно преминули поједини монаси, епископи или патријарси.

(који је писан у 2. половини I века после Христа), пак, представља записе апостола који су били очевици и сведоци божанског послања Исуса Христа, његовог дела испаштања и страдања поради људских грехова, као и Његовог славног васкрсења из мртвих.

Стих који сам навео на почетку поглавља, из 1. посланице коју је ап. Павле писао Тимотеју, даје нам до знања да су Богом надахнути апостоли, научени томе од свога Учитеља и Спаситеља Исуса, чврсто веровали да је целокупно Свето писмо (од прве до последње његове реченице) надахнуто од савршеног и непроменљивог Господа Бога.

Оно што је у овом проучавању теме о Светом писму посебно значајно јесте доказивање веродостојности става еванђеоских хришћана да, због постојања мноштва других древних књига које претендују да се назову светим, једино 66 књига које се налазе у тзв. „ужем“, тј. протестантском канону Библије поседују божанско надахнуће.¹ Једино су ове књиге (које, благодаћу Божијом, имамо у српским Библијама) савршене и непогрешиве у својој објави Бога Творца и Његовог величанственог спаситељског дела којег је остварио кроз љубљеног Сина. Као доказ за тврдњу да је сваком поједином грешнику ради спасења, као и сваком хришћанину и Цркви у целини за свакодневну побожност и богослужење потребно само и искључиво Свето писмо са својих 66 књига и ниједан други извор из кога би црпели верска сазнања, послужиће текстови у наставку мога излагања.

Божанско надахнуће Светог писма

„Ово најпре знајте да се ни једно пророштво Писма не може тумачити како ко хоће. Јер никад пророштво не би човечијом вољом, него су Духом Светим ношени свети људи говорили од Бога“.²

У управо наведеном новозаветном тексту, један од првих Христових ученика, ап. Петар, говорећи о проблемима са којима се сусрећу људи који желе да исправно схвате одређена библијска пророчанства, износи своју чврсту веру у то да су писци Библије (међу којима и он сам) своје текстове записивали под директним надахнућем и вођством Светог Духа. За време земаљског живота Господа Исуса Христа и његових апостола, једино Свето писмо које је било читано са њихове стране (као и од стране њихових савременика) јесу биле старозаветне књиге. Будући да су писци старозаветне

¹ Једина два досадашња превода и издања комплетног Светог писма (Старог и Новог завета) на српском језику састоје се од „ужег“ тј. протестантског канона од 66 библијских књига. То су преводи Библије које су сачинили Ђуро Даничић и Вук Караџић, као и др Лујо Бакотић. Било би добро истаћи и чињеницу да далеко највећи број штампаних Библија на многим светским језицима, милошћу Божијом, поседује у свом саставу само богонадахнуте књиге (њих 66), без тзв. апокрифних текстова. Као што ћу напоменути у наставку нашег проучавања, Римокатоличка и Православне цркве признају за богонадахнуте и корисне за духовни раст и васпитање и неке књиге које не постоје у српским преводима Светих писама (тј. оне књиге које су од стране древних јеврејских и хришћанских ауторитета одбачене као оне које садрже веровања опречна учењу изворних библијских текстова).

² 2. посл. Петрова 1:20-21

збирке светих списа били Израиљци (тј. Јевреји, потомци Авраама, Исаака и Јакова), ова нација је имала, у то време, несвакидашњу привилегију да једина поседује и чита богонадахнуте текстове. Као обећани Божији Месија и „оснивач хришћанске религије“, Исус Христос је проповедао и научавао да су сви старозаветни списи (које и ми данас имамо у својим Библијама) у потпуности од Бога надахнути и апсолутно непогрешиви. Исказујући свој став о богонадахнутости Старог завета, Син Божији је рекао:

„Јер вам заиста кажем, док не прође небо и земља, неће ни једно иота или једна цртица од закона нестати, док се све не збуди.“¹

Богонадахнутост јеврејског канона Старог завета

Јеврејски канон Старог завета (тј. целокупног њиховог Светог писма, јер они не признају Нови завет), који је назван још и „ужи“ тј. „палестински“, у потпуности је идентичан данашњем тзв. „протестантском“ канону Старог завета. Једину разлику представља то што јеврејски канон броји 24 библијске књиге (уместо 39), а разлог је тај што се неке књиге у јеврејској Библији налазе груписане тако да више њих чине једну. Тако на пример, споменуте 24 књиге су традиционално подељене у три групе:

- Закон (који обухвата 5 Мојсијевих књига);

- Пророци (тзв. „први пророци“: Књига Исуса Навина, књига о Судијама, 1. и 2. Самуилова (као једна књига), 1. и 2. о Царевима (као једна књига); „последњи пророци“: Исаија, Јеремија и Језекиљ, и група од 12 пророчких књига мањих по обиму која се назива „књигом малих пророка“ и рачуна као једна књига);

- Списи (Књига о Јову, Приче Соломонове, 1. и 2. Дневника, Јездра и Нехемија, Рута, Песма над песмама, Проповедник, Плач Јеремијин, Јестира и књига пророка Данила).

Такође, напред побројане књиге јеврејске Библије (нашег Старог завета) се не налазе поређане истим редоследом као што је то случај у хришћанским. Јеврејска Библија отпочиње 1. Мојсијевом књигом а завршава 2. књигом Дневника (уместо књигом пророка Малахије – као што је то случај са Старим заветом у хришћанском Светом писму). Што се тиче начина формирања канона јеврејске Библије, протестантски теолог Бранко Бјелајац, у свом делу „Свето писмо у Срба“ казује следеће:

„Најраније одређење књига Старог завета као „светих књига“ или „светих списа“ дао је римски историчар и војник јеврејског порекла Јосиф Флавије, око 100. године после Христа. За њега је основна одлика ове литературе била садржана у томе што су ти списи били *божанска објава несумњивог ауторитета*, који су настали у доба пророка и стога су били *под божанским надахнућем*. Флавије је изјавио како је у Светим писмима објављена целокупна историја света све до цара Артаксеркса Првог. Канон Старог завета формиран је у доба цара Артаксеркса Првог око 424. године пре Христа.

¹ Ев. по Матеју 5:18

Верује се да је то делимично учинио пророк Јездра, а да је остатак списа сакупио пророк Немија.⁴¹

Но, иако је збирка књига које су канонизоване у оно што ми данас називамо Старим заветом, сабрана још у V веку пре Христа, у наредним столећима су настале још неке јеврејске историјске књиге које су садржале и религијске примесе. Приликом превођења јеврејске Библије на грчки језик у Александрији (у Египту) у трећем или другом веку пре Христа, од стране седамдесет двојице преводилаца, заједно са библијским књигама преведене су и ове историјске књиге, тако да су све оне нашле своје заједничко место у новонасталом преводу названом Септуагинта (LXX тј. „превод седамдесеторице“). Ове историјске књиге се још називају и апокрифима (јер садрже поред историјских података и религијске идеје и учења која нису у сагласности са тврђењима богонадахнутих списа). Ево шта је о старозаветном канону (тј. књигама јеврејске Библије) између осталог рекао Јосиф Флавије (који је пре свог заробљавања од стране Римљана, током Јудејског рата који је вођен од 66-73. год. после Христа, био јеврејски војсковођа и припадник верске струје фарисеја):

„Код нас није случај да имамо велики број књига које се не слажу, или се супротстављају једна другој. Имамо их само двадесет две², које садрже историју свих времена, **књиге у које се с правом веровало**. Од ових, пет су Мојсијеве, које садрже законе и најраније традиције од стварања света до Мојсијеве смрти. После Мојсија до владања цара Артаксеркса, персијског цара, пророци који су следили Мојсија написали су историју догађаја која се појавила у њихово време, укупно тринаест књига. Остала четири документа садрже песме Богу и практичне поуке људима. Од времена Артаксеркса (430 година пре Христа) сваки догађај је записан, **али нови записи нису сматрани вредним да се приме попут оних пре њих, зато што више није било пророка**. Наш став према пророчким писмима види се у томе што, нико није покушао ни да дода, ни да уклони или промени једно слово, иако је велики период времена (500 година) до сада прошао. Сваком Јеврејину је урођено да ове књиге сматра Божијим заповестима, да их држи, и ако је потребно, да умре за њих.“³

Да је истина оно што је писао историчар Флавије можемо да потврдимо и речима Господа Исуса Христа. Он, наиме, никада у својим говорима није наводио цитате из апокрифних књига (иако су и оне у његово време постојале у оквиру Септуагинте и читале се међу Јеврејима у расејању, у грчком говорном подручју). Исус такође није цитирао ни изреке познатих јеврејских

1 Свето писмо у Срба; 2. издање, Алфа и Омега, Београд 2003. год. стр. 14 -15. Нагласак мој.

2 Јевреји су понекада рачунали књиге Исуса Навина, књ. о Судијама и књ. о Рути као једну, уместо као три књиге, те отуда разлика између малопре наведеног податка да јеврејска Библија садржи 24. књиге, и овог управо поменутог о броју од 22 књиге. Види код: Драган Симов, Шта каже Свето писмо; друго издање, Алфа и Омега, Београд 1996. год. стр. 39. Исто тако, понекада се Рута и Судије сматрају једном књигом, као и Јеремија и Плач Јеремијин, тако да се поново долази до 22 књиге уместо 24, иако се тиме у канону не врше било какве промене. Види у: Теолошки часопис Теолошког факултета – Нови Сад, бр. 2, 2002. године. стр. 49.

3 Шта каже Свето писмо, стр. 38-39. Нагласак мој.

учитеља (рабина) из прошлости, иако је то био истакнут обичај међу рабинима његовог доба, већ се ослањао искључиво на Свето писмо¹. Занимљиво би било да, а у вези канона јеврејске Библије којег је Исус признавао, истакнемо и упозорење које је Господ изрекао безаконим Јеврејима свога доба, у коме је истакао да ће их, због одбацивања Месије стићи заслужена казна:

„Змије, змијски породе, како да побегнете од осуде паклене? Зато, ево вам шаљем пророке, и мудре и књижевнике. Од њих ћете једне убити и распети, а друге шибати у вашим синагогама и гонити од града до града, да дође на вас сва праведна крв, проливена на земљи, *од крви Авеља праведнога до крви Захарије сина Варахијина, кога убиште између храма и жртвеника*. Заиста вам кажем, све ће то доћи на овај нараштај.“²

Исус, као што видимо, помиње „**сву праведну крв** пролиvenu на земљи“ и то од крви Авеља (сина Адама и Еве кога је убио његов брат Каин) па све до Захарије сина Варахијиног. Смрт праведног Авеља је описана у првој књизи јеврејске Библије, Првој књизи Мојсијевој 4:8-11, а смрт Захарије у последњој књизи те исте Библије, Другој књизи Дневника, у 24:20-22. Иако су многе безимене Божије слуге изгубиле своје животе и после завршетка писања богонадахнутих старозаветних књига, а поготово у време Макавеја – што је описано у истоименим старозаветним апокрифним књигама, Господ Христос је навођењем имена два невино страдала човека, са самог почетка, као и са самог краја јеврејске Библије – потврдио чињеницу да је и Он сматрао Прву књигу Мојсијеву првом, а другу књигу Дневника последњом књигом Божијег старозаветног откривења (дакле, без апокрифне литературе). Овај канон је и коначно потврђен крајем првог века нове ере, од стране уважених јеврејских рабина:

„У том смислу треба споменути и сабор јеврејских старешина у месту Јавне (латински *Jamnia*) под вођством рабина Јоханана бен Закаја, недалеко од Јерусалима око 90. године. Он је произашао из потребе да се види да ли би неке новије књиге (нпр. *Књига Исуса, сина Сирахова*) могле бити придодате канону. На том скупу је потврђен „ужи“ јеврејски канон закључен још у 5. столећу пре Христа. Наиме, према рабинском предању Бог је објавио себе кроз непрекинути низ богонадахнутих људи, почевши од Мојсија до Јездре. (...) **Битно је нагласити да Јавнејски сабор није донео нове закључке и решења, већ само потврдио канон који је већ вековима био општеприхваћен међу Јеврејима.**“³

Ипак, иако су канону Старог завета столећима припадале само оне књиге које и ми данас имамо на српском језику (тзв. „ужи“ – палестински канон, кога су једино признавали Исус и апостоли), Римокатоличка црква је у XVI веку (1546. године), на једном свом сабору у Тренту, на четвртој сесији заседања, донела одлуку о проширивању ове збирке књига – прихватајући тзв. „шири“ тј. александријски канон – какав се налазио у грчком преводу – Сеп-

1 Види следеће стихове: Мт. 5:17-18; 22:29-32, 37-40; Мк. 7:8-9; Лк. 4:17-21; 18:31-33; 24:27, 32, 44-45.

2 Ев. по Матеју 23:33-36 (Види такође: Књига пророка Захарије 1:1). Нагласак мој.

3 Теолошки часопис Теолошког факултета – Нови Сад, бр. 2. 2002. год. стр. 49. Нагласак мој.

туагинти. Због тога данас, у римокатоличким преводима Библије налази-мо, у Старом завету, укупно 46 књига (уместо 39), као и додатна поглавља у књизи пророка Данила и књизи о Јестири.

Што се, пак, тиче канона Старог завета којег признају и прихватају православне цркве, ево шта о томе казује Бранко Бјелајац у својој књизи „Свето писмо у Срба“:

„Православне цркве су раније свој канон Старог завета саображавале у складу с проширењима и набрајањима црквених отаца Атанасија Александријског (који признаје као канонску књигу Варухову), Григорија Богослова, Кирила Јерусалимског и других, што је касније преузео св. Сава и објавио у свом Законоправилу (Номоканону). Међутим, за разлику од тога, *данас међу теолозима у Српској православној цркви постоје две струје*: с једне стране су они који сматрају да је прави канон Старог завета такозвани палестински – ужи канон (какав имамо објављен у преводима Ђуре Даничића и др Луја Бакотића); **док други, теолози млађе генерације, сматрају да треба прихватити такозвани александријски – шири канон**. Овај шири канон обухвата све књиге ужег канона и апокрифне књиге, које су у канон ушле на основу разматрања многих црквених отаца: Василија Великог, Кирила Александријског, Јефрема Сирца, Јована Златоустог итд. (...) Како пак не постоји јасан канон међу православним црквама, оне су на свеправославној конференцији одржаној 1961. године на Родосу у Грчкој, одлучиле да се сазове Велики свесабор на којем би требало да се разматра ауторитет другоканонских (неканонских) књига које се читају у православним црквама. **Од овог Сабора** (будућег Осмог васељенског сабора, прим. И. С.) **се очекује да коначно одреди канон Старог завета за православне цркве**. (...) Међутим, без обзира на будуће одлуке, поједини професори на Богословском факултету СПЦ већ данас научавају студенте да у канон Старог завета спадају и: Друга Јездрина, Књига о Товиту, Књига о Јудити, Књига премудрости Соломонове, Књига премудрости Исуса сина Сирахова, Посланица Јеремијина, Књига пророка Варуха, Прва, друга и трећа Макавејска и Трећа књига Јездрина, *што представља проширење и ширег, александријског канона* (који прихвата римокатоличка црква). (...) С друге стране, професор др Димшо Перић, у својој књизи *Црквено право*, у другом допуњеном издању из 1999. године која је уједно и уџбеник за овај предмет на Правном факултету у Београду, без имало двојбе за канон Старог завета узима ужи, палестински канон, дакле онај исти који је код Даничића и Бакотића у преводима, и који се назива још и протестантским. (...) Очигледно је да око питања канона Старог завета, као и око тога које књиге спадају у деутероканонске, а које су апокрифне, међу православним теолозима још увек нема сагласности чак ни у оквиру једне цркве, СПЦ.“¹

¹ Свето писмо у Срба, 2. издање, Београд 2003. г. стр. 20–22. Нагласци моји. Било би занимљиво споменути и то да, нпр. православни богослов, протођакон Радомир Ракић, у свом „Библијском речнику“ каже да Стари завет садржи укупно 39 књига, што одговара ужем канону, док митрополит црногорско – приморски Амфилохије, канонским (иако ипак „другоканонским“ - али не и апокрифним) сматра и: прву Јездрину, три Макавејске, Товију, Јудиту, додатке Данилу (Сузана, молитва Азаријина, химна три младића, Вил и Дракон), додатке Јестири,

А ево шта нам исти протестантски теолог саопштава о историјском развоју ставова о канону Старог завета међу источним верским ауторитетима, а поготово у XVII столећу:

„У годинама 1642. и 1672., православни сабори у Јаси и Јерусалиму потврдили су као **‘оригиналне делове Писма’**: 1. Јездрину (у Вулгати то је 3. Јездрина), Товита, Јудиту, 1., 2. и 3. Макавејску, Премудрост Соломонову, Варуха, Премудрост Исуса сина Сирахова, и посланицу Јеремијину. Овај канон је познат као канон ‘Септуагинта плус’. (...) *Православни теолози верују да су измене у Септуагинти начињене по надахнућу Светога Духа, тако да се имају прихватити као део Божијег настављеног откривења.* (...) Међутим, ситуација међу православним црквама данас није тако јасна. Одређене апокрифне књиге су наведене као ауторитативне на Седмом екуменском сабору у Никеји 787. године као и у Константинопољу 869. године. Током векова који су уследили после Велике шизме 1054. године, питање канона није се постављало као питање. **Међутим, када је константинопољски патријарх Кирил Лукарски објавио и одштампао Вероисповедање у којем је потврдио стари јеврејски канон, сазван је Синод у Јаси 1642. године где је то било осуђено...**

Вероватно један од најважнијих синода у историји источно-православне цркве био је одржан 1672. године у Јерусалиму. Он је одржан како би се супротставио утицају Кирила Лукарског и ‘групе калвиниста’, и на њему је **изричито речено да су ове књиге Премудрости, Јудита, Товија, додаци Данилу, и четири Макавејске – канонске.**¹

Ипак, различито од закључака претходно поменутих православних сабора који потпадају (по православном учењу - као што ћемо се уверити у другој половини овог поглавља), у тзв. „свето предање“ које је, сматра се, богонадахнуто попут Светог писма, као и различито од мишљења многих православних патријараха, епископа и других савремених богослова, стоји и 33. правило (канон) светог, помесног, картагинског сабора (чије се одлуке такође сматрају делом „светог предања“), који негира каноничност неким од малочас поменутих књига. Ево како гласи ово правило² у делу који регулише број старозаветних књига:

„Правило бр. 33: О томе да се, **осим канонских књига**, у храму **ништа друго не чита**

Варухову књигу, посланицу Јеремијину, премудрост Исуса сина Сирахова и Премудрост Соломонову. У уводу свом преводу књиге „Премудрости Соломонове“ он наводи да се ове књиге у СПЦ користе у старом, црквено-словенском преводу. Види у: Свето писмо у Срба, стр. 21. Заступајући став о томе да Стари завет не броји 39 већ 46 књига, као и то да су и ових додатих 7 (које постоје у римокатоличким Библијама) такође канонске, православни предавач Горан Раденковић казује следеће: „Стари и Нови Завет, који чине Библију, представљају корпус од 73 књиге које су настале у временском периоду од око 1.000. година; 46 књига чине Стари Завет, а 27 књига – Нови Завет.“ Свети кнез Лазар, часопис за духовни препород, бр. 4 [24], 1998. год. стр. 61. Нагласак мој.

1 Теолошки часопис Теолошког факултета – Нови Сад, бр. 2. год. 2002. стр. 45. Нагласак мој.

2 Два црквена сабора у Картагини, на којима је донесена одлука о томе које књиге чине, а које не, збирку ауторитативних апостолских списа (Новога завета) одржани су 397. и 419. год. после Христа.

Такође се установљује да се, **осим канонских књига**, ништа друго под именом *Божанских књига*, не може читати у храмовима. **А канонске књиге су ове:** Постање, Излазак, Левитска, Бројеви, поновљени Закони, Исус Навин, Судије, Рут, четири књиге Царства, две књиге Паралипоменон (тј. две књиге Дневника, прим. И. С.), Јов, Псалтир, пет књига Соломонових, дванаест књига пророка, Исаија, Јеремија, Језекиљ, Данило, Товија, Јудит, Јестир, две књиге Једрине.¹

У поменутом списку налази се укупно 42 књиге, међу којима и раније помињане Товија и Јудита. Међутим, овај сабор изричито тврди да књиге Макавејске, Варух, посланица Јеремијина, Премудрост Исуса сина Сирахова и друге раније наведене – нису канонске и да се не смеју читати у православним храмовима. Но очито је да се овај помесни картагински сабор, чији се канони (правила) налазе у „зборнику правила Православне цркве“, и као такви требали да се поштују, не поштује ни од стране православаца који подржавају тзв. „ужи“ канон Библије, нити пак од оних који подржавају „шири“ канон Септуагинте (или пак канон назван „Септуагинта плус“). Тако, изгледа да питање каноничности или неканоничности одређених апокрифних књига и даље остаје отворено, све до неког следећег „свеопштег сабора“, када би, барем према најавама, требали да очекујемо коначни расплет догађаја.

Пошто смо управо утврдили да су једино протестантске (као и еванђеоске) цркве те које поштују канон Старог завета којег се придржавао и Господ Исус Христос, за разлику од римокатолика и православних (који, барем што се тиче ових последњих – чак ни после 2000 година постојања хришћанства нису дошли до закључка које књиге припадају Библији а које не; - можда ће ово питање остати нерешено све до другог Христовог доласка), погледаћемо на који је начин настао Нови завет.

Богонадахнутост канона Новог завета

Збирка књига коју су написали Христови апостоли као и њихови најближи сарадници у првом веку наше ере, а коју можемо за разлику од Старог завета (јеврејске Библије) да назовемо „хришћанском Библијом“, званично је почела да се назива „Новим заветом“ тек након окончања апостолске епохе (у II веку после Христа). Упоредо са настајањем апостолских списа (посланица, еванђеља и Откривења), који су касније препознати као богонадахнути и уврштени у канон Новог завета, настајали су и тзв. апокрифни записи који су потицали из пера аутора који су у мањој или већој мери били под утицајем неке од нехришћанских филозофија, или своје, Духом Светим непросветљене, телесне памети. Ево шта о апокрифима између осталог каже Радомир Ракић:

„У 2. веку су настала апокрифна јеванђеља, апокрифна Дела апостолска, посланице, чак и апокалипсе (Откривења), **обично написани у име неких апостола**, а скоро увек су одражавала особена гледишта.

¹ Књига правила, Зборник канона Православне цркве, Шибеник 2003. стр. 94. Нагласак мој.

Хришћани нису сместа одбацивали таква дела уколико су била блиска књигама сматраним за канонске. Кад је био у питању такав спис као што је Томино јеванђеље, недавно пронађено у коптској верзији, они уопште нису били спремни да га одбаце. А притом су били свесни да све садржано у том еванђељу, ма колико било блиско оном што је сматрано ауторитативним предањем, има особити гностички прелив.¹

Један од основних проблема који се јавио после смрти апостола, а био је присутан и за време њиховог живота, јесте питање аутентичности (оригиналности) верских списа који су се читали у хришћанским црквама – где год да су оне постојале. Апостол Павле је, наиме, упозоравао хришћане у Солуну још средином првог века да се по црквама разносе и посланице које нису написане апостолском руком – а чији садржаји много више збуњују и одводе на странпутицу – него што доприносе утврђивању оних који су поверовали:

„А вас, браћо, молимо у погледу доласка Господа нашега Исуса Христа и нашег скупљања око њега, не дајте се брзо поколебати у разборитости нити уплашити, ни духом, ни речју, **ни тобоже нашом посланицом** – као да је дан Господњи већ ту. *Да вас нико не превари ни на који начин...*“²

Будући да је ап. Павле диктирао своје посланице писцу који их је записивао од речи до речи³, то је значило да је рукопис Павлових посланица увек био различит (јер су посланице исписивали својеручно – својим рукописом, различити појединци којима је апостол диктирао). То је наравно стварало и проблем првовековним читаоцима у вези препознавања оригиналних Павлових писама са једне, и разних писама која су потицала од лажних учитеља – са друге стране. Због тога је апостол имао праксу да последњих неколико речи испишу својеручно – рукописом који је био познат црквама којима су посланице биле упућиване. Он у вези те своје праксе, уведене због спречавања могућности да верници буду обманути, каже:

„Поздрав мојом руком, Павловом.“ (Кол. 4:18); или:

„Поздрав је мојом руком, Павловом. **То је знак у свакој посланици;** тако пишем.“ (2. Сол. 3:17; нагласак мој).⁴

1 Свети кнез Лазар, Часопис за духовни препород, бр. 1-2 [29-30], Призрен 2000. год. стр. 93. Нагласак мој.

2 2. посл. Солуњанима 2:1-3. Нагласак мој.

3 У посл. Римљанима 16:22 нпр. читамо: „Поздрављам вас у Господу ја, Тертије, *који написах* ову посланицу.“ – иако је заправо јасно да је аутор посланице ап. Павле (Рим. 1:1-7), а да је Тертије био само један од локалних верника који се понудио да запише Павлове речи.

4 Вероватно је да ће неки проучаваоци Библије поставити питање због чега Павле онда читав текст својих писама није писао својеручно, уколико је већ постојала опасност обмане многих верника о којима се он духовно старао? Одговор би могао да буде у томе да је ап. Павле, у познијем добу свога живота, био веома слабог вида (или је можда био далековид), те га је то ометало да пише својом руком. Назнаке за оправданост става о Павловом слабом виду налазимо у посл. Галатима 4:15 и 6:11, где он казује да су речи исписане његовом руком писане веома крупним словима, као и то да су га верници из Галатије тако волели, да би, да су само могли, и своје очи извадили и дали их њему.

Еванђелист Лука је такође потврдио чињеницу која му је била позната, а то је да су се многи латили посла да (питање је колико успешно и верно?) опишу догађаје из живота Исуса Христа као и његових најближих пријатеља и сарадника:

„Пошто су многи предузели да опишу догађаје који су се испунили међу нама, - онако како нам предаше они који су од почетка били очевици и служитељи речи, - наумих и ја - пошто сам све тачно испитао од почетка – да ти напишем по реду, угледни Теофиле, да увидиш истинитост онога о чему си поучен.“¹

Под одредницом „многи“, коју је истакао у првом стиху прве главе свог еванђеља, Лука сасвим сигурно није мислио на еванђелисте Матеја и Марка, који су писали своја еванђеља у приближно време кад и он сам (ап. Јован је своје еванђеље писао знатно касније од осталих еванђелиста)! Ови „многи“ су они хришћански писци (или можда тзв. „хришћански гностици“), који своје биографске радове о животу и раду Исуса Христа или нису довршили (јер их на тај подухват није ни инспирисао Дух Свети), или, пак, њихова дела нису била веродостојна због убацивања многих легендарних догађаја или изрека које нису изворно потицале од Христа. Због тога еванђелист Лука стриктно наглашава да је он **„све тачно испитао од почетка“** – што очито значи да неки назови „еванђелисти“ нису били тако педантни – те стога њихови списи нису ни уврштени међу књиге Новог завета. Због постојања већег броја оваквих „Христових биографа“ и писаца лажно-апостолских посланица, у току првог а посебно у другом веку после Христа (а и у неколико наредних), настале су многе књиге које су се у мањој или већој мери удаљавале од еванђелске истине о којој су писали прави Христови апостоли. Међу многим верским списима који су се читали међу хришћанима у другом и трећем веку налазиле су се и књиге под називом (на пример): Дела Павлова, Јермин Пастир, Апокалипса Петрова, Посланица Варнави-на, Еванђеље по Јеврејима, Еванђеља по Петру, Никодиму, Марији, Томи, Матији, протоеванђеље Јаковљево (књига о Маријиним рођењу), Дела Андрејева, Павлова, Јованова итд. Са друге стране, поред ових дела која су била приписивана апостолима или њиховим блиским пријатељима (ради што бољег прихватања од стране збуњених верника), у истом корпусу дела налазиле су се и књиге које су крајем првог и почетком другог века писали наследници апостола, старешине хришћанских цркава, ради поуке верника. Међу овим списима можемо да издвојимо, на пример, седам посланица антиохијског епископа Игњатија (упућених: Римљанима, Ефесцима, Траљанима, Смирљанима, Филадельфјанима, Магнежанима и Поликарпу), две посланице Климента из Рима упућене Коринћанима, као и Поликарпово писмо Филипљанима.

Да је конфузија међу хришћанима у другом веку била поприлична по питању које књиге заслужују да буду сврстане у канон Новог завета а које да буду одбачене као оне које заговарају учење које се разликује од апостолског, доказује и случај да су многи хришћански ауторитети из тог времена (а

¹ Ев. по Луки 1:1-4. Нагласак мој.

и касније), као аутентичне и богонадахнуте прихватили одређене апокрифне књиге (које су касније биле одбачене) а одбацивали оне за које се касније поуздано утврдило да су управо аутентичне и да потичу од апостола. Највише се расправљало по питању аутентичности новозаветне књиге Откривења Јовановог, иако ни неке друге књиге нису биле поштеђене (као на пример II и III посл. Јованова, Јудина, II Петрова, Јеврејима...). Ипак, према својој провидности и великој милости према људском роду, коме је желео да подари у потпуности ауторитативну збирку књига у којој је непогрешиво описана Његова вечна Истина, Господ је управљао мислима иначе погрешивих и грешкама склоних људи – да би се новозаветни канон на крају ипак уобличио и постао онакав каквог га ми имамо данас. О начину и времену коначног формирања канона Новог завета Бјелајац казује следеће:

„Појавила су се нова „еванђеља“ и нова тумачења. Међутим, **основ за канонизацију била је аутентичност апостолске доктрине у њима**. У овом периоду није постојала никаква званична институција или организација која би извршила систематизацију новозаветних књига, па је и то био један од разлога што су се појавили јеретици који су нудили своја „света писма“. У трећем и четвртом веку долази до формирања Новог завета у облику који имамо данас. Велику улогу ту су одиграле тзв. источне цркве које су Нови завет прихватиле као Света писма. До средине четвртога века, више није било никакве сумње у аутентичност новозаветних текстова, осим у Откривење, које није било на списку књига Новог завета на сабору у Лаодикеји 367. године.

Александријски епископ Атанасије је 367. године у својој 39-тој Васкршњој посланици верницима објавио да је канон Новог и Старог завета одређен *и да се не може мењати*. У Египту је било великих проблема с локалним црквама које нису читале и тумачиле само изворне текстове, тако да је Атанасије био принуђен да напише садржај – канон Новог завета. Те исте године, ову Атанасијеву препоруку – посланицу црквама усваја и црквени Сабор у Лаодикеји. Атанасије је дао списак књига за који каже да су „одређене од отаца да их читају они који тек приме хришћанство, и који траже упутства у побожној речи“. Римска црква такође усваја овај, Атанасијев, канон на свом Концилу 382. године под папом Дамаскусом. До сабора у Картагини 397. године све књиге Старог и Новог завета су канонизоване, укључујући и Откривење. Одлуке овог Сабора су потврђене на следећем Сабору у Картагини 419. године. Међутим, сматра се да је канон Новог завета коначно прихваћен и усвојен од стране свих цркава тек на другом трулонском (Quinisextine) сабору у Цариграду 692. године, али и тамо су усвојена два канона Новог завета: један с Откривењем а други без Откривења Јовановог. Тек се у списима грчких цркава у десетом веку може пронаћи Откривење као део Новог завета.“¹

Након што смо овим утврдили на који је начин и када дошло до одбацивања апокрифних књига и формирања збирке апостолских богонадахнутих списа и њиховог проглашавања једино меродавним делима за

¹ Свето писмо у Срба, стр. 23-24. Нагласак мој.

правилно формирање богоугодног хришћанског вероисповедања код људи, желим да посебно обратимо пажњу још на једно, веома важно питање. Иако ће можда ово изгледати као поновно стављање упитника на већ дате одговоре, морамо поново да се позабавимо питањем: Када је заправо настао Нови завет?

Када је настао Нови завет и ко су његови аутори?

Ово питање морамо поново да поставимо из разлога што теолози Православне цркве непрестано инсистирају на тези да је Црква Христова (читај: Православна црква) постојала пре Новог завета, те да је Црква написала и пресудно утицала на коначно формирање канона Новог завета! То у преводу значи (а то је управо оно што православни овом тезом желе да докажу) да је једино „права и изворна“ Христова Црква (тј. Православна) та која има светодуховски ауторитет и овлашћење да тумачи Свето писмо! Ова теза се посебно потенцира приликом расправе православних са еванђеоским протестантима (и осталим неправославним верским заједницама), по питању исправности одређених православних веровања која немају своја утемељења у Библији и са којима се протестанти не слажу. Ево шта о овоме можемо да прочитамо у тексту протођакон Радомира Ракића:

„Постојање и природа канона подразумева постојање Цркве. Овиме се жели рећи да без Цркве не би било Новог завета. Управо као што Нови завет изражава одговор (удовољење) апостола и њихових ученика Христу, тако и Црква изражава исти одговор (удовољење); међутим, **Нови завет је плод цркве, док Црква није плод Новог завета.** Црква би могла проповедати, и стварно је проповедала, јеванђеље без посредовања Новог Завета; но Нови завет не би могао настати независно од Цркве.“¹

Текст који ћу даље навести писан је пером свештеника Џејмса Бернштајна (Американца који је пореклом Јеврејин). У њему је овај теолог објаснио због чега је, између осталог, прешао из еванђеоског протестантизма у Православље, говорећи да је главни разлог томе било учовање чињенице о постојању историјског хришћанства – оличеном у њему. Будући да је протестантизам као покрет реформације настао тек у XVI веку, то по његовом мишљењу није било могуће да он представља „изворну Христову Цркву“.² Будући да пре почетка свога интересовања за православље, како сам каже, уопште није био упознат са историјским путем формирања канона Новог

1 Свети кнез Лазар, бр. 1-2 [29-30], 2000. год. Текст Радомира Ракића. стр. 89. Нагласак мој.

2 Православни аутори доста често, а поводом теолошких „расправа“ са протестантима, износе, иначе погрешну, тезу да веровање еванђеоских протестаната потиче из времена порекла конкретних протестантских деноминација од пре неколико векова. Насупрот томе, за разлику од тзв. „историјског хришћанства“ које данас у свету постоји у облику Римокатоличке и Православних цркава, и укључује непрегледни број учења и веровања уведених у црквене догме током многих столећа, протестанти су желели да изврше „реформу“ и праксу Цркве врате на њене прахришћанске апостолске узоре. У овој књизи су начињени преглед и дата објашњења поводом увођења многих учења и пракси које немају апсолутно никаквог утемељења у светим текстовима Старога и Новог завета.

завета, Бернштајн је на крају закључио да мора да се прикључи цркви која је „створила“ Нови завет – а то је била црква од Истока:

„У мојим раним хришћанским годинама, већи део мог религиозног образовања стицао сам сопственим читањем Библије. Кад сам отишао на колеџ, цео издање Светог Писма било је мој стални пратилац. Учио сам омиљене делове Светог Писма напамет, и самом их себи наводио кад сам био у искушењима – или другима кад сам желео да их приведем Христу. (...) Моје почетно настројење је било да што год је било довољно добро за Апостоле довољно је добро и за мене лично. *Тада сам се први пут изненадио.* Као што сам малопре поменуо, знао сам да је Апостол Павле Свето Писмо сматрао Богом надихнутим (2. Тим. 3, 16). Али ја сам увек сматрао да „Писмо“ о коме он ту говори подразумева целу Библију – и Стари и Нови Завет. У стварности, није било „Новог Завета“ кад је он то изјавио. (...) Кад су Апостоли живели и поучавали, није било Новог Завета и Стари Завет још није био довршен (аутор мисли на коначну канонизацију књига јеврејске Библије од стране рабина у Јамнији око 90. год. после Христа; прим. И. С.). Концепт „Писма“ био је много слабије дефинисан него што сам ја замишљао. (...) *Друго велико изненађење* настало је кад сам схватио да се први комплетан списак новозаветних књига какве имамо данас појавио преко триста година после смрти и васкрсења Христовог. (...) За мене је било тешко да замислим да је Црква опстајала и напредовала без комплетног Новог Завета. То је можда био мој први кључ за одгонетање чињенице да је свеукупност живота Цркве нешто много више од само писане Речи. (...) *Следеће што ме је изненадило* било је откриће да је много „еванђеља“ поред оних из новозаветног канона кружило у првом и другом столећу. То су била Еванђеље по Јеврејима, Еванђеље по Египћанима, Еванђеље по Петру, да поменемо само неке. (...) Био сам нарочито заинтересован за тражење најстаријег легитимног пописа новозаветних књига. Неки верују да је то Мураторијев кодекс, са краја другог века. Он *искључује* Посланицу Јеврејима, Јаковљеву, као и две Петрове (тј. неке од богонадахнутих текстова; прим. И. С.), али *укључује* Откривење Петрово и Премудрости Соломонове (тј. неке од апокрифа; прим. И. С.). (...) **Током времена, Црква је установила који су списи заиста апостолски, а који нису.** (...) Уместо да покушавам да судим Цркви на основу својих савремених предрасуда, **морао сам да се смирим и да се сјединим са Црквом која је створила Нови Завет**, и да јој допустим да ме води ка правом разумевању Светог Писма. (...) **Данашња Православна Црква је непосредни и јасан историјски континуитет са Црквом Апостола, и сачувала је нетакнутим како Свето Писмо, тако и Свето Предање које нам помаже да Писмо на прави начин протумачимо.** Чим сам то схватио, обратио сам се у Православље.“¹

Након што смо се и конкретно упознали са ставом православних о томе да су, заправо, „они“ створили Нови завет, те управо из тог разлога и полажу право да га једини, на свој „исправни“ начин тумаче, за разлику од свих дру-

¹ Библија без Бога, хришћанство без цркве, Светигора, Цетиње 1997. год. стр. 8-25. Нагласак мој.

гих – а нарочито протестаната, још једном постављамо питање: Када је заправо настао Нови завет? Или, можда још прецизније: када су настале, односно, када су написане књиге Новог завета?

То да су новозаветне књиге написане неколико деценија после оснивања Христове Цркве (која је „рођена“ на дан силаска Светог Духа на апостоле, десет дана након Христовог вознесења на небо) – чињеница је коју нико, а понајмање еванђеоски протестанти, не жели да порекне. Дакле, истина је да је Црква написала Нови завет, или, боље речено, поједини припадници Цркве – апостоли и њихови најближи сарадници. Истина је и то да је Црква најмање две деценије била без иједне новозаветне књиге (пошто су апостоли почели да пишу своје посланице тек негде након 50-те год. нове ере), те да се еванђеље у то време проповедало искључиво усменим путем (или путем усменог „предања“, како то православни воле да кажу). Наравно, у то време су у Цркви постојали и одређени дарови Светог Духа (а који су касније изостали) предати појединцима у виду, нпр. дара пророштва (преко којег се раним хришћанима, поред апостолских проповеди, обзнањивала Божија воља - због непостојања ауторитативног писаног извора; види: Дела ап. 10:3-7; 9-16, 19, 13:1; 16:6-7; 18:9; 21:7, 9-11; 1. Кор. 12:10; 14:4-5). Тачно је и то да би Црква могла и даље да опстаје без иједног писаног извора (дакле, без књига Новог завета), али само уколико би остала у потпуности верна Христовом тј. апостолском учењу и пракси - које би морала да непромењено усмено преноси из генерације у генерацију. Међутим, у складу са апостолским упозорењима, не само да су лажни учитељи (јудаисти, гностици и други) били активни у завођењу прстодушних хришћана, већ су чак и неки од хришћанских старешина (презвитера тј. епископа) које су лично апостоли рукоположили, касније одбацивали праву науку и „уводили погубна кривоверја“ (Дела ап. 20:28-30). Управо због тога је било веома битно да апостоли веома педантно и детаљно образложе сваки детаљ једино исправног хришћанског учења и таквог га предају Цркви. Јер, уколико се лажни учитељи нису либили да још у апостолско време шире различита кривоверја, а у доста наврата су и успели да скрену хришћане са правог пута и учине их малодушнима (Кол. 2:4; 2. Сол. 2:2-5; 2. Тим. 2:16-18), колико се још више подразумевало да ће након смрти директних Христових следбеника, који су имали прилике да лично слушају речи са Спаситељевих усана, успети у завођењу верника лажним наукама – уколико не буду постојали апостолски записи који ће садржати потпуну Истину? Постоји мноштво доказа, од којих је неке споменуо и „преобраћеник“ Бернштајн, да су тзв. рани црквени оци били у великој забуни који списи потичу од апостола а који не. Са друге стране, због одређених злоупотреба светих текстова и њиховог погрешног тумачења од стране лажних учитеља, црквени ауторитети из каснијих векова су долазили у искушење и одбацивали, поред самих кривоверја, и богонадахнуте текстове које су јеретици погрешно тумачили (очигледан пример за то је одбацивање ауторитативности и богонадахнутости књиге Јовановог Откривења почевши од IV века па на даље, иако су ову књигу сматрале светом и богонадахнутом све црквене вође са почетка II века). Да црквене

старешине из послеапостолског периода нису баш биле „на висини задатка“ што се тиче „**одбране вере која је једном заувек предата светима**“, а на коју их је позвао апостол Јуда у другој половини првог века нове ере, доказује и текст који следи. Наиме, на основу његовог читања можемо да сазнамо да је Црква у то време, односно њени учитељи, почела да одбацује неке од апостолских светих списа и прихвата гностичке (јеретичке) текстове као богонадахнуте:

„Ово је било и римско гледиште: посл. Јеврејима се није налазила у Мураторијевом зборнику, а нису је прихватили св. Иполит, Гај и Новицијан. Исто је било и афричко гледиште. Тертулијан је цитирао посл. Јеврејима само једном, а цитат приписује Варнави (De pudic. 20). Ваистину, први западни писац који посл. Јеврејима сматра канонском књигом био је Иларије Поатјески (умро 367. г.). С друге стране, посл. Јеврејима су високо ценили у Александрији и другде на Истоку. Пантен (2. век) је сматрао да ју је ап. Павле написао анонимно, будући да је писана Јеврејима којима би он могао бити подозрив. (...) Св. Климент је предлагао да је ап. Павле написао посланицу на јеврејском језику и да ју је Лука превео на грчки. (...) **На Западу је постојала знатна збрка крајем 4. века.** Филастрије Брешћијски (умро 397) држао је посл. Јеврејима за Павлову, али не и за канонску, с друге стране, афрички сабори држани 393. и 397. прихватили су каноничност „тринаест посланица апостола Павла“ и „од истога, једну Јеврејима“, правећи на тај начин разлику али не и различитост. (...) У најранијем периоду за који имамо податке – други век – хришћански писци су користили само I Петрову и I Јованову посланицу (премда се понекад II Јованова сматрала делом I Јованове). Ово се одржава и у 3. веку код св. Иполита, Новацијана и св. Кипријана, и код Оригена који спомиње сумње око других саборних посланица, али не око ових (тако исто и Јевсевије, поч. 4. века). Још касније, само ове две саборне посланице прихватају Диодор Тарсијски (умро око 394) и Несторије (умро 451). (...) Потпунији списак можемо добити из Оригенових списа, јер је он прихватио свих седам саборних посланица, али је изразио сумње у Јаковљеву, Јудину и II Петрову, као што је то чинио његов обожаваалац Јевсевије. Међутим, већина грчких писаца 4. века нису имали сумњу у неку од ових посланица, и њихово мишљење је било преовлађујуће и на Истоку и на Западу, осим у Сирији. Сиријско гледиште, као реаговање на пораст канона, одражено је у спису „Учење Адајево“ и у списима Афраата и св. Јефрема Сиријског, сви из средине 4. века. Сходно њима, није била прихваћена ни једна саборна посланица, а истовремено су подгреване сумње у један списак канонских књига око 400. г. и у списима Теодорита Мопсуестијског. Чак и у 6. веку је грчки путник Козма Индикоплевит делио ово гледиште. Посреднички став је заузимао св. Јован Златоуст, најпре патријарх антиохијски а затим цариградски (умро 407), као и Теодоров ученик Теодорит Кирски (умро 458): саборне посланице су Јаковљева, I Петрова и I Јованова. Исто гледиште се одражава у сиријском преводу Светог писма познатом као Пешито, а који спомиње Козма. (...) **Откривење Јованово су високо ценили скоро сви писци 2. века које знамо (...) У 4. сто-**

лећу, Откривење су одбацивали сви источни писци изван Александрије; западни сиријски писци нису га прихватили до 5. века; источни сиријски писци, колико нам је познато, никад га нису прихватили. Па и у 9. веку многи хришћани грчког говорног подручја и даље су имали сумње у ову књигу. (...) **Апокрифне књиге су понекад читане у цркви или су иначе сматране за ауторитативне.** Око 190. г. Серапион Антиохијски је имао муке како би потиснуо тзв. „Петрово јеванђеље“ а неки тајанствени фрагмент који је недавно пронашао проф. Мортон Смит наводи како св. Климент тврди да је у Александрији постојало „тајно Марково еванђеље“. И Иполит и Ориген су користили „Дела Павлова“.¹

Као што можемо да закључимо након целокупног нашег разматрања описаног на претходним страницама, и неки од оних који се данас у Православљу цене и поштују као „светитељи“ или „блажени“, не само да нису позитивно доприносили одређивању канона Новог завета, већ су отворено заступали међусобно опречне ставове по питању богонадахнутости најразличитијих писанија. У разним деловима Римског царства колала су и читала су се најразличитија дела непознатих аутора, и шта више поштовала као посве ауторитативна. Из раније цитираног текста Радомира Ракића сазнали смо да се хришћани у послеапостолској ери нису тако лако одрицали апокрифних еванђеља, а посебно тзв. „Еванђеља по Томи“, којег уопште нису били спремни да одбаце, иако су могли да увиде да је било обојено гностицизмом². Оно што би још било занимљиво да на овом месту поменем, пре него што то у наредним поглављима и аргументовано потврдим, јесте да данашња Православна црква многа своја веровања и дан-данас базира на древним апокрифним текстовима који се не налазе у Новом завету. То се поготово односи на детаље о рођењу и животу Марије, Исусове мајке, за коју апокрифно „Протоеванђеље Јаковљево“ (настало у II веку нове ере) испреда многе легенде које се не могу довести у везу са изворним апостолским текстовима. Исто тако, такозвана „еванђеља по Јеврејима и по Египћанима“, као и „еванђеље по Томи“ садрже одређене гностичке идеје о узвишености самачког над брачним животом, те стога не чуди да је покрет хришћанског монастицизма (монаштва) настао управо у Египту – у коме су ова „еванђеља“ била и најзаступљенија. Но, оно што би требали посебно да истакнемо, јесте податак да се данашњи православни аутори, без имало пардона, усуђују да устврде да један део новозаветних апокрифа уопште не садржи у себи било шта јеретичко, те да би, по њиховом мишљењу ваљда, и ти списи могли да буду читани од стране хришћана као штиво за верску поуку. Да то ипак није случај, доказаћу наводећи детаље из апокрифног „Никодимовог еванђеља“ које је настало у III столећу, а за које је епископ рашко-призренски Артемије, приликом објављивања у епархијском часопису „Свети кнез Лазар“, између осталог рекао:

„Неки од тих апокрифних списа написани су да „попуне“ празнину, која заиста постоји у излагању живота Господа Исуса Христа и Апостола. Дваде-

¹ Свети кнез Лазар, бр. 1-2 [29-30], Призрен 2000. год. стр. 94-97. Нагласак мој.

² Више о гностицима и њиховом веровању можете прочитати у поглављу: Васељенски сабори.

сет седам канонских књига Новог Завета не садрже многе детаље које *побожна народна душа* жели да сазна, нарочито што се тиче детињег узраста Исуса Христа...(...) Пред нама је управо ово Никодимово Еванђеље у преводу проф. Томислава Јовановића, које *са богатом маштом* описује до детаља суђење и страдање Господа Христа, а не његов живот. Пријемчивост просте и побожне народне душе за ову врсту литературе, показује чињеница да је ово Никодимово Еванђеље познато данас у преко 180 словенских превода.

*Будући да у њему нема ништа јеретичког, ми га стављамо пред наше читаоце упознавања ради.*¹

Упоређивањем казивања која су записана у Новом завету (тј. канонским апостолским еванђељима) и оних који се налазе у „Никодимовом Еванђељу“ насталом више од два века након одигравања поменутих догађаја, увидећемо колико је заправо велика разлика међу њима. Између новозаветних извештаја и апокрифа постоје озбиљне контрадикторности које нам нипошто не дозвољавају да изјавимо (попут поменутог православног епископа) да „у њима нема ничег јеретичког“, већ указују на то да су они са правом одбачени - као списи у које не можемо имати никаквог поверења.

„Еванђеље по Никодиму“ садржи неколико историјских нетачности. Најпре, у овом „еванђељу“ стоји записано да су Јевреји пред Пилата изашли са следећом оптужбом:

„Он рече: Могу разорити храм овај и за три дана сазидаћу га. Рече Пилат: Који храм? Рекоше Јевреји: **Овај храм наш, кога сазда Соломон за 46 година**, а овај говори како ће га разорити и за три дана сазидати га.“ (Нагласак мој).²

Писац овога дела је састављајући управо наведени текст погрешно најмање двоструко. Прва грешка се састоји у његовом непознавању Старог завета у коме је јасно записано да је Соломон саградио Божији храм у Јерусалиму за тачно седам година и шест месеци, а не за четрдесет шест година, колико је то овде наведено. У 1. Књизи о царевима, наиме читамо:

„Четири стотине и осамдесете године по изласку синова Израилевих из земље Мисирске, *четврте године* царовања Соломунова над Израилем, мјесеца Зифа, а то је други мјесец, поче зидати дом Господу. (...) *А једанаесте године* мјесеца Вула, који је осми мјесец, сврши се дом са свијем стварима својим и са свијем што му припада. **Тако га сазида за седам година.**“³

Друга грешка, на основу које је, наиме, и дошао до податка о зидању храма у току четрдесет и шест година јесте његово погрешно разумевање текста из еванђеља по Јовану. Ево како је гласио дијалог између Исуса и његових верских противника:

„Тада прозборише Јудеји и рекоше му: којим знаком нам доказујеш што то чиниш? Одговори Исус и рече им: срушите овај храм, па ћу га за три дана подићи. Онда рекоше Јудеји: *за четрдесет и шест година саграђен*

1 Свети кнез Лазар, бр. 1 (9), Призрен 1995. год. стр. 170. Нагласак мој.

2 На истом месту, стр. 178.

3 1. Царевима 6:1, 38. Нагласак мој.

је овај храм, а ти ћеш га подићи за три дана? Но он је говорио о храму свога тела“.¹

У читавом тексту написаном у другој глави ев. по Јовану, или пак у целом Новом завету, нигде не можемо да нађемо податак да је Соломон градио храм четрдесет и шест година, што би, уосталом, било и у супротности са оним што нам говори Стари завет. Библија никада није себи противречна – из разлога што је у потпуности надахнута непогрешивим Богом. Но, Јудеји су Исусу ипак рекли да је храм зидан четрдесет и шест година, зар не? Наравно. Ипак, овде се уопште не ради о Соломоновом зидању храма, већ о обнови храма коју је 20-те године пре нове ере започео јудејски краљ Ирод Велики, а која је трајала све до 64. године после Христа (дакле, укупно преко 80 година)². Будући да се догађај којег Јован описује одиграо у првој години земаљске службе Господа Исуса, у доби када му је било око 30 година (Лк. 3:23), он се хронолошки смешта у 26. или 27. годину нове ере (Христос је рођен 4. или 5. год. пре нове ере). Стога је јасно да Јудеји, приликом разговора са Исусом, а који је записан у ев. по Јовану 2:20, нису мислили на Соломоново зидање храма, већ на поновно зидање тј. обнову храма коју је започео Ирод, а која је до тога момента трајала тачно 46 година.

Да је писац овог „еванђеља“ одиста имао бујну машту када је записивао свој текст, доказује и следећи навод који се не само супротставља казивању истинитих еванђеља, већ и заступа одређене науке које не можемо да пронађемо нигде у апостолским записима. Он представља део писма које је, наводно, Понтије Пилат упутио римском Цезару поводом дешавања у Јудеји, а која су везана за страдање и васкрсење из мртвих Исуса из Назарета:

„Предадох Исуса вољи њиховој свезавши га, ни једно дело зло не нашавши код њега. И начинивши крст, распеше га. А кад распеше њега, одмах сунце усред дана помрачи се и тама настаде по васељени, и звезде на небу јавише се, и луна као крвљу обави се због умрлог Исуса на крсту, и завеса њихове цркве распара се на двоје, и земља потресе се, и камење распаде се, и раседе се земља, **и понори јавише се до подземног ада**, и гробови отворише се, **и устадоше неки из мртвих**, који беху од истих тих Јевреја и које називаху праведницима, **и праведни патријарси њихови Аврам, Исак и Јаков и други многи са њима**, и јавише се на дуго време, и поново невидљиви беху, као што многи посведочише од Јевреја, видевши и све оне пророке и праведнике, који се преставише пре **три ипо хиљаде година**. А ја и од њих многе видех. **И тресаше се земља од шестог часа дана до девог у петак. И касно у суботу увече гром беше са небеса**. И светлост јави се, светлија седмоструко јачег сијања од сунчевог. И још усред ноћи [дођоше] мужеве високи веома, славни, одевени у пресветлу одећу, и викаху говорећи: ‘Распети Христос уста! **Узлазите на небо, сви праведни, који сте у аду обасјани!**’ А број оних пресветлих

¹ Ев. по Јовану 2:18-21. Нагласак мој.

² Наведено према: Новозавјетни коментари, тумачење еванђеља по Ивану, Leon Morris, Добра Вест, Нови Сад, 1984. год. стр. 165; и The NIV Study Bible, 10th Anniversary Edition, Zondervan Publishing House, Copyright 1995 by Zondervan Corporation, стр. 1594. Подножни коментар на стих: Ев. по Јовану 2:20.

младића који позиваху беше неизбројив. **А сву ноћ ону не престајаше светлост она неизрецива. А у провалије те земаљске, које тога дана земља створи, многи пропадоше и изгубише се и не нађоше се, који на Исуса окренуше се.** И сам очевидец бејаш тада овога. И страхом великим и избезумљеношћу захваћен бејаш и видех што никада не видех нити слушах. Зато дрхтим због оних виђења и, бојећи се твоје величине, описах и послах твом господству шта беше са Исусом, и што видех оне ноћи смрћу његовом и шта учинише Јевреји Исусу. О томе, ипак, написах на знање твојој величини и владавини.¹

Као што може да примети сваки познавалац канонских еванђеља, највећи део управо наведеног текста уопште не одговара описима догађаја каквим их представљају Христови апостоли. Реченице које сам подебљаним курзивом посебно нагласио су поготово у нескладу са богонадахнутим извештајима. Но, кренимо редом.

Понајпре се срећемо са казивањем које нам ставља до знања да се током Христовог распећа догодило помрачење сунца (у ранијем тексту овог „еванђеља“, на стр. 184 је записано: „А беше око шестог часа дана. И би тама помрачењем сунца по читавој земљи до деветог часа.“). У исто време, каже се даље, месец је добио боју крви. Ипак, иако се овај извештај привидно слаже са оним што читамо у еванђељима (Мт. 27:45), текст овог апокрифа као да наглашава да се радило о обичном помрачењу сунца, иако притом није јасно како је могуће да се тада могао да види и месец (пошто знамо да помрачење сунца настаје онда када га делимично или у потпуности закљони месечев диск). Са друге стране, иако Свето писмо извештава о земљотресу и распадању стена у тренутку Исусове смрти (Мт. 27:51), оно ништа не говори о „појављивању понора“ који је допирао до „подземног ада“. Даље, иако Писмо говори о васкрсавању многих умрлих старозаветних праведника у тренутку Христове смрти (или можда у тренутку Његовог васкрсења; види: Мт. 27:52-53), оно ипак не говори ништа о васкрсењу Авраама, Исаака, и Јакова, као и старозаветних пророка – о чему би апостоли сасвим сигурно писали – да су нешто о томе знали. Напомена да су Јевреји видели мноштво васкрслих праведника који су били помрли „три и по хиљаде година“ пре Исусовог времена је такође збуњујућа. Наиме, патријарси Авраам, Исаак и Јаков су живели између 2000. и 1800. године пре Христа, а време од 3500 година пре Христа је онај период који се хронолошки смешта у време пре потопа, неколико стотина година после стварања света – у доба које Божија Реч описује као време великог безакоња – без икаквих напомена да су тада живели „многи праведници“ (1. Мојс. 6:6-7, 13). Христови апостоли (еванђелисти) такође не говоре да се „земља тресла од шестог до деветог часа у петак“ (дакле читава три сата) већ да се то десило само у тренутку Христове смрти (Мт. 27:50-51). Велику измишљотину представља и приповест о појављивању великог броја анђела, у току веома светле ноћи између суботе и недеље, уочи Исусовог васкрсења (ноћ је била седам пута светлија од обичног осунчаног дана!!!). Уколико се овако нешто заиста десило, сви апостоли

¹ Свети кнез Лазар, бр. 1 (9), 1995. год. стр. 197. Нагласак мој.

би били очевици тог догађаја, који би им свакако помогао да поврате веру у Христово васкрсење – коју су били у потпуности изгубили. Међутим, на супрот овоме, у недељу рано ујутру¹, након примања првих вести о Исусовом васкрсењу из мртвих, апостоли су узвратили неверовањем (Мк. 16:9-13). У канонским апостолским еванђељима се заиста нигде не спомиње чудесна светлост – која је ноћ пред Христово васкрсење претворила у најсјајнији дан у историји света. Према овом апокрифу, Понтије Пилат је поверовао у Христово васкрсење читав дан пре апостола, иако тај закључак на основу Новог завета уопште није изводљив. Новину у односу на библијске извештаје и Господњу науку о загробном животу представља и помен „појављивања понора до подземног ада“, из кога су, на позив анђела, изашли сви праведници (тј. њихове нематеријалне душе) и попели се на небо. Такође, нигде се не помиње ни велика погибија Христових противника који су пропали у мрачне дубине отвореног адског амбиса...

Као што видимо, тзв. „Никодимово Еванђеље“, које у тексту даје лажно сведочанство о аутентичности свог ауторства², и које је посве сигурно писано много након смрти оног правога Никодима из првог столећа³ нипошто није тако „безазлено“ што се тиче пропагирања разноврсних историјских нетачности и верских доктринарних заблуда – како га нам је представио епископ Артемије. Насупрот томе, ово тзв. „еванђеље“ представља прави правцати извор разних јереси, те је, Богу хвала, одиста добро што Господ није дозволио да се овакав спис нађе међу светим књигама Новог завета.

„Никодимово Еванђеље“ је био само један од готово непрегледног броја јеретичких апокрифних списа које су неки „црквени оци“ користили као канонске и богонадахнуте. Ипак, иако је, у оно време, било знатно теже различити апостолске списе од оних назовапостолских, ипак сматрам да пред тадашњим црквеним учитељима и није био посебно тежак задатак. Већ смо, из само неколико наведених реченица из „Никодимовог Еванђеља“ уочили

1 Апостол Јован у свом еванђељу наводи да су жене отишле на Исусов гроб, због помазања његовог умрлог тела (а не да би се увериле у васкрсење; што нам још једном доказује да нико од Исусових ученика није очекивао Његово васкрснуће), још пре свитања – док је још био **мрак**, тако да у еванђељима заиста не можемо наћи никаквог помена велике светлости која је била заступљена током читаве те ноћи (Ев. по Јовану 20:1).

2 Писац овог апокрифа је лажно приписао ауторство Исусовом следбенику Никодиму речима: „А **Никодим**, неки муж Јеврејин, **који ово и написа**, стојећи ту испред свих и тог учитеља јеврејског, рече Пилату...“. Види на стр. 179. часописа Свети кнез Лазар, бр. 1 (9), 1995. год.

3 Доказ да је ово „еванђеље“ написано много након смрти „правог“ Никодима налази се и у самом тексту апокрифа. Наиме, на стр. 199 часописа „Св. кнез Лазар“, на којој је описан његов завршни део, стоји да је (што је такође историјски нетачно) римски цезар, одлучио да Јевреје казни **због тога што су ови распели Исуса**. Стога, цезар је наредио извесном Ликинију да окупи војску и пороби јудејску земљу. Овај Ликиније је испунио цареву заповест. У апокрифу стоји записано: „И када окупи велику војску, освоји цео јеврејски род и расу их међу друге народе, те је и до данас тако.“ (Историјски, овај догађај освајања јеврејске земље, под вођством римског војсковође Тита Веспасијана, одиграо се током познатог „Јудејског рата“ који је вођен од 66-73. год. нове ере. Коначно расејање Јевреја је, пак, уследило после њихове побуне против Римљана по вођством лажног месије Бар-Кохбе 135. године после Христа). Одредница „те је и до данас тако“ нам указује на чињеницу да су Јевреји већ дуже време били расејани (што одговора датирању писања овог апокрифа у трећи век нове ере, а не током живота правога, библијског Никодима – из првог века).

колика је велика разлика између њега и апостолских текстова. Уколико још знамо да апокрифни текстови, попут „Еванђеља по Томи“ и сличних нпр. уче да је Господ Исус неговао телесни љубавни однос са Маријом Магдалином, да је научавао да жене – да би достигле спасење - морају да постану мушкарци, или пак да Исус није уистину умро на крсту јер није ни поседовао право људско тело, да постоје Бог Отац и Бог Мајка, да је Исус имао брата близанца (тзв. Јуду Тому), да нема васкрсења мртвих итд¹. онда је сасвим јасно да апокрифна еванђеља, око којих су „ломљена копча“ у првим вековима хришћанства уопште нису тако „слична“ апостолским списима – као што би то неко могао да помисли на основу великих дилема око њих код црквених ауторитета из прошлости.

Оно што је ипак изнад свега јасно јесте да су готово сви апокрифи настали након смрти Христових апостола, тј. од другог века нове ере па на даље. Са друге стране, списи које ми данас имамо у Новом завету писани су руком Христових апостола у другој половини првог века, и садрже Богом дану поруку неопходну за спасење и Њему угодно хришћанско живљење. Нови завет је, дакле, створен од стране првековне апостолске Христове Цркве, а не од стране православне цркве (која се усуђује да се назове творцем Новог завета само из разлога што су њени „свети оци“, и то, као што смо видели, све до десетог века били у недоумици о томе које су књиге правоверне а које јеретичке, и на тај начин стварали конфузију скоро хиљаду година). Но, уколико погледамо реалности у очи, моћи ћемо да закључимо да је Православна црква уистину створила, али не само Нови завет већ и читаву, и то неку „нову“ - своју Библију. Наиме, као што сам раније показао, Православље у целини, до данашњег дана, није на чисто које књиге треба а које не треба признати као канонске из Старог завета, те поштујући старозаветне апокрифе као богонадахнуте (другоканонске) и базирајући своју теологију између осталог и на њима, ствара нови канон Светог писма – за који Господ Христос и апостоли уопште нису знали нити су из њега цитирали. Такође, што се тиче Новог завета, данашња Православна црква, и поред тврдње да су управо њени „свети оци“ формирали канон хришћанских списа (и одбацили апокрифе), баш на неким од одбачених апокрифа² базира значајан део свога црквеног учења, као на пример оно о Богородици (апокриф: Протоеванђеље Јаковљево)³ итд. Очигледно је, стога, да се Православна црква не слаже ни са тренутним опсегом новозаветног канона, те би, када би се она питала, и њега значајно проширила – и на тај начин створила Библију каква је њој по мери.

1 Много више информација о апокрифним текстовима види у поглављу: Васељенски сабори.

2 Вероватно се руководећи девизом да „**у њима нема ничег јеретичког**“.

3 Велики православни теолог Јустин Поповић признаје да много што шта од православног учења потиче из апокрифних еванђеља, речима: „У овој „повести“ (Јустин мисли на „повест о рођењу Исуса Христа“; прим. И. С.) изнете су разне појединости о Рођењу Господа Христа, којих нема у Еванђелској благовести о томе. **Скоро све те појединости позајмљене су из такзованих апокрифних еванђеља.** (...) У ту врсту казивања спада на првом месту „Првоеванђеље Јаковљево“, које је несумњиво најстарији споменик апокрифне књижевности.“ Житија светих за 25. децембар, стр. 722. Нагласак мој.

Постоји само шездесет и шест богонадахнутих књига

Свето писмо Старога и Новога завета на својим страницама, и то на више места, ставља до знања да је са Божије тачке гледишта апсолутно недопустиво било какво додавање или одузимање откривењу којег је Он обзнанио преко својих слугу пророка и апостола. Дакле, Господ нипошто у својој Цркви не дозвољава исповедање вере које проистиче из апокрифних – јеретичких текстова, а који су написани током старозаветног или новозаветног временског периода. Ево неких стихова који нам управо то потврђују:

„Ништа не додајте к ријечи коју вам ја заповиједам, **нити одузмите** од ње, да бисте сачували заповијести Господа Бога својега које вам ја заповиједам.“¹

„Ништа не додаји к ријечима његовијем, да те не укори и не **нађеш се лаж**а.“²

„Сведочим сваком ко слуша пророчке речи ове књиге: **ако им ко донет-не нешто**, на тога ће Бог навалити зла написана у овој књизи. **Ако пак ко одузме нешто** од речи ове пророчке књиге, **Бог ће одузети његов део од дрвета живота и од светог града**, који су описани у овој књизи.“³

Божије сведочанство је јасно. Уколико се било које земаљско пропадљиво и смртно створење усуди да дода или одузме само једно једино слово Божијој Речи (и тако савршену Реч Свесавршеног Бога учини несавршеном), сасвим је сигурно да ће завршити у вечној смрти – у огњеном језеру у коме ће бити плач и шкргут зуба. Господ сведочи да је Његова Реч одувек и за вечност постојана и апсолутно непроменљива:

„До вијека је, Господе, ријеч твоја утврђена на небесима.“⁴

И, као што сам рекао, управо из разлога што је Божија Реч вечна, а земаљски човек пролазан, а уз то и јако склон чињењу грешака, он Светом писму не сме, што се тиче обима библијског богонадахнутог текста или начина његовог тумачења, додати или одузети иједну реч која се њиме не подразумева. Господ је наиме рекао пророку Исаји:

„Глас говори: вичи. И рече: шта да вичем? **Да је свако тијело трава** и све добро његово као цвијет пољски. Суши се трава, цвијет опада кад дух Господњи дуне на њ; **доиста је народ трава. Суши се трава, цвијет опада; али ријеч Бога нашега остаје до вијека.**“⁵

А као још један доказ о истинитости веровања еванђеоских хришћана, који заступају богонадахнутост „ужег“ канона Светога писма који се састоји од 66 књига, за разлику од римокатолика и православних који заступају другачија гледишта, може да нам послужи и једно изузетно, или боље речено, запањујуће откриће. До овог открића је дошао руски математичар др

1 5. Мојсијева 4:2. Нагласак мој.

2 Приче Соломунове 30:6. Нагласак мој.

3 Откривење Јованово 22:18-19. Нагласак мој.

4 Псалом 119:89.

5 Исаија 40:6-8. Нагласак мој.

Иван Панин, који је живео на прелазу између XIX и XX века. Овај научник, који је био искрени хришћански верник и веровао у божанско надахнуће Светог писма у његових 66 књига, понудио је непобитан доказ у прилог свом чврстом убеђењу:

„Господин Панин није био први који је открио да постоји чудна математичка структура која се провлачи кроз Библију. И други су писали о тој теми. Били су то Browne у свом „Ordo Saeculorum“, Grant у својој „Нумеричкој Библији“ и Bullinger у својим „Бројевима у Писму“. Сви су они изнели запањујуће доказе нумеричких карактеристика у Библији.“¹

Полазећи од библијске претпоставке да број 7 представља број Божијег савршенства, др Панин је провео дуги низ година у марљивом проучавању Библије на оригиналним језицима, што се тиче њених нумеричких (бројчаних) феномена. Поред тога што се у књизи Постања (1. Мојсијева) помиње циклус од 6+1 дан стварања од стране Творца, као и седмодневна недеља, број 7 се помиње у још неким случајевима. Наиме, за разлику од броја човечјег, који је број 6 (јер је створен шестог дана стварања), књига Откривења казује да број седам (7) карактерише савршенство божанских особа Свете Тројице – Оца, Сина (Исуса Христа) и Светога Духа. У откривењској визији, Исус Христос је као Јагње Божије представљен као онај који има седам очију и седам рогова:

„И видех сред престола и четири жива бића и сред старешина Јагње где стоји као заклано, **са седам рогова и седам очију**, то су **седам Божијих духова** посланих по свој земљи.“²

„Одмах се занех, и види, на небу стајаше престо, а на престолу сеђаше неко, и тај што сеђаше беше на изглед као камен јаспис и сард, и околу престола беше дуга на изглед као смарагд. И околу престола беху двадесет и четири престола, а на престолима видех двадесет и четири старешине како седе, обучени у беле хаљине, а на својим главама имаху златне круне. И од престола излажаху муње и гласови и громови; а **седам ватрених буктиња** горело је пред престолом; **то су седам Божијих духова**“.³

„Јован на **седам цркава** у Азији: благодат вам и мир од онога који јесте и који беше и који ће доћи, **и од седам духова** који су пред његовим престолом, и од Исуса Христа, који је верни сведок, првенац од мртвих и владар над земаљским царевима.“⁴

1 Др Иван Панин, Математика и Библија, апсолутни математички докази о божанској надахнутости Библије, издаје: Центар за креационистичке студије, скрипта, без године издавања, стр. 4.

2 Откривење Јованово 5:6. Нагласак мој. Седам очију и седам рогова које поседује Јагње (Христос) јесу симбол Светог Духа који је послан на земљу на дан Педесетнице, десет дана након Христовог вознесења. Свето писмо јасно научава да је Свети Дух заправо Христов Дух тј. Дух Божији (Рим. 8:9, 11, 14-16), те да је исхођен од небеског Бога Оца (Ев. по Јовану 15:26).

3 Откривење Јованово 4:2-5. Нагласак мој.

4 Откривење Јованово 1:4-5. Нагласак мој. Овакав уводни поздрав, који између осталог потврђује веровање Цркве у три божанске особе, Оца, Сина и Светога Духа (у овом тексту у мало другачијем редоследу: Отац, Свети Дух и Син), потврђује и то да се у Откривењу на више места, као „број“ Светога Духа спомиње број седам (7).

У првом поглављу Откривења, васкрсли Господ је, такође, приказан као онај који у својој руци држи **седам звезда** и ходи посред **седам свећњака**, који представљају седам откривењских цркава¹ – као и седам великих пророчких периода у историји хришћанске Цркве – све до Господњег другог доласка (Отк. 1:12-20).

Полазећи, дакле, од броја 7 као ознаке Божијег савршенства, др Панин је дошао до следећег закључка, а који се тиче богонадахнутости Светог писма:

„Следи један скраћени пример врсте феномена које господин Панин наводи у овим текстовима:

Он узима као предмет проучавања Христов родослов у Матеју 1, 1-17, **или једну књигу Библије као целину, или Библију у целости**, и показује следећу врсту феномена:

- број речи у речнику дељив је са седам,
- број речи које почињу самогласником дељив је са седам,
- број речи које почињу сугласником дељив је са седам,
- број слова у речнику дељив је са седам,
- од ових слова, и она која су сугласници и она која су самогласници дељива су са седам,
- број речи које се јављају у речнику више од једном дељив је са седам,
- број оних речи које се јављају само једном такође је дељив са седам,
- број речи које се јављају у више од једног облика дељив је са седам; број оних које се јављају у само једном облику такође је дељив са седам.
- број именица је дељив са седам; број речи које нису именице такође је дељив са седам,
- број властитих имена је дељив са седам; број мушких имена је дељив са седам и број женских имена је дељив са седам,
- број речи које почињу сваким словом алфабета дељив је са седам.“²

Оно што је сигурно јесте да библијски писци уопште нису били свесни нумеричких вредности текстова које су исписивали, већ су на материјал за писање низали речи по Божијој инспирацији – онако како их је водио Дух Свети. Апостол Петар је за писце Старога завета рекао:

„Јер никад пророштво не би човечијом вољом, него су Духом Светим ношени свети људи говорили од Бога.“ (2. Петр. 1:21).

Према Ивану Панину, који је, подсетимо се, био математичар а не теолог, ова фасцинирајућа нумеричка структура представља врхунски доказ о апсолутном Божијем вођству приликом писања свих 66 књига Старога и Новога завета. О томе да је људима, без Божије помоћи, у потпуности немогуће да напишу обимно дело које има овакву структуру, др Панин је рекао:

„Али многи од аутора Библије били су људи изабрани из врло ниских животних кругова, имајући мало или нимало школе. Да су Матеј, Марко, Лука или Јован, на пример, покушали да, непомогнутом људском мудро-

¹ Као што сам васкрсли Христос, преко свога слуге апостола Јована упућује **седам писама** седморим црквама (Отк. 1:11; као и 2. и 3. поглавље), тако је и апостол Павле писао своје посланице упућене на **седам** првовековних цркава.

² Иван Панин, Математика и Библија, скрипта, стр. 5. Нагласак мој.

шћу, пишу и произведу складне нумеричке карактеристике које налазимо кроз све њихове књиге, колико би им било потребно да их напишу? Сетите се да са сваком додатном реченицом тешкоћа конструисања на овом плану расте аритметичком и геометријском прогресијом, јер би они тако покушавали да напишу сваки одељак тако да развију константно фиксне нумеричке везе са оним што иде пре и што долази после.¹

Познато је, такође, да Свето писмо у оригиналу садржи тачно 444.000 речи (300.000 у Старом и 144.000 у Новом завету)². Иван Панин је, пак, са своје стране, изазвао било ког човека да покуша да напише смислен текст од само неколико стотина речи, и то у року знатно дужег временског периода него што су апостоли писали своја еванђеља или посланице:

„Он изазива било којег човека да напише било који одељак од 300 речи интелигентно, и произведе неке нумеричке феномене сличних видова, и да га доврши за шест месеци. Господин Панин каже да ће било који човек који то може остварити доказати да је маг. **Ниједан човек то не може учинити.**“³

На самом крају нашег доказивања велике небеске Истине о томе да Библија са својих 66 књига представља једини богонадахнути извештај који би хришћани требали да прихвате као темељ за своје веровање (без додатних „откривења“ која потичу из апокрифа или учења каснијих црквених ауторитета), а користећи се неоспорним математичким доказима до којих је дошао Иван Панин, вероватно нам постају много јаснији раније наведени стихови из Књиге над књигама који говоре о њеном „вечитом утемељењу на небесима“ (Пс. 119:89) и њеном „остајању за вечност“ (Иса. 40:8). Вероватно нам постаје још јасније и због чега је Господ Исус Христос имао тако немерљиво велико поверење у испуњење сваког појединог слова записаног у Старом завету (Мт. 5:18)⁴, или због чега је тако уверено могао да каже:

„Небо и земља ће проћи, али моје речи неће проћи.“ (Мт. 24:35).

Да је којим случајем било могуће да Бог, Господар неба и земље, дозволи да неки од апокрифних текстова, који на мање или више нетачан начин описује Христове говоре као и његово деловање, уђе у канон Светог писма, претходне Исусове речи не би имале никакву тежину. Ипак, насупротив овоме, Господ Христос, као Вечни Бог чији је Свети Дух надахнуо Његове слуге ради писања савршене Речи, учинио је да и ми данас, у XXI веку, имамо ауторитативан и сигуран извор за давање одговора на сва питања хришћанске вере и исправне богослужбене праксе. Апостол Петар је, попут Господа Исуса Христа (у Мт. 24:24) саветовао хришћане да добро пазе на сва библијска учења како не би дошли у прилику да буду преварени од лажних учитеља, који желе да обману Божије изабранике:

1 На истом месту.

2 Види у: Милан Вукомановић, Рано хришћанство од Исуса до Христа, Светови, Нови Сад, 1996. год. стр. 24, 28. Иван Панин је приликом свога „бројања“ користио „Примењени јеврејски текст“ као Стари завет и Wescott-Hort текст за Нови завет.

3 Иван Панин, скрипта, стр. 5. Нагласак мој.

4 Овај стих гласи: „Јер вам заиста кажем, док не прође небо и земља, неће ни једно иота или једна цртица од закона нестати, док се све не збуде.“

„И тако **имамо чврстију пророчку реч, а ви добро чините што пазите на њу** као на светило које светли на мрачном месту – док не сване дан и звезда Даница се не појави у срцима нашим.“¹

Уколико би Библији, какву ми данас познајемо и имамо и на српском језику, било додато или одузето само једно једино слово – читав систем установљених, математички доказаних конструкција и дељивост Божијим бројем савршенства – био би неповратно нарушен.

Након свих ових сазнања, окренућемо се разматрању православног учења о „светом предању“ и утврдити да се овај, први по важности извор православног вероисповедања, налази у непомирљивој супротности са библијским откривењем, и то не само нарушавајући проучено математичко савршенство (које је, све у свему, и мање битно) већ и поричући многа веома јасна библијска учења, уз додавање многих која се њоме ни мало не подраумевају.

ШТА ЈЕ СВЕТО ПРЕДАЊЕ?

Православна црква овај појам објашњава на следећи начин:

„Усмено предавање учења Исуса Христа и догађаја јеванђелске историје је – Свето Предање. У цркви оно постоји напореда са Светим Писмом **и допунује га** (...) но у еванђељу ни приближно није све записано. Јеванђелист Јован каже да кад би се о свему подробно писало, тада се ни у сами свет не би могле сместити написане књиге (Јов. XXI, 25). Многи догађаји су се и даље препричавали усмено. На пример приче о Рођењу Богородичином, о Ваведену Њеном у Храм, о Њеном славном Успењу, нису написане у еванђељу.“²

„Шта је Свето предање? То су сва она духовна блага која смо наследили од наших светих предака, а која су **у савршеној хармонији са Светим писмом** и која нам помажу да правилно разумемо Свето писмо. Шта је старије Свето писмо или Свето предање? Свето предање. Шта је обимније? Свето предање. Свети Јован јеванђелист потврђује ово говорећи: „А има и много друго што учини Исус, које када би се редом пописало, мислим, ни у сами свет не би могле стати написане књиге (Јн. XXI, 25).“³

„Свето предање обухвата:

1. Кратка излагања и формулисања нашег православног веровања;
2. Учење о седам светих тајана, као и чинове како се оне врше;
3. Апостолска правила (каноне);
4. Правила (каноне) седам васељенских сабора, који су одржани у :

I Nikeји 325. г. са 318 светих отаца,

II Цариграду 381. г. са 150 светих отаца,

1 Друга Петрова 1:19. Нагласак мој.

2 Православна веронаука, Глас Цркве, Ваљево 1990. год. стр. 23-24. Нагласак мој.

3 Епископ Николај, Вера Светих, Шабац 1988. год. стр. 21-22. Нагласак мој.

- III Ефесу 431. г. са 200 светих отаца.
- IV Халкидону 451. г. са 630 светих отаца,
- V Цариграду 533. г. са 160 светих отаца,
- VI Цариграду 680. г. са 170 светих отаца, и у
- VII Nikeји 787. г. са 367 светих отаца.

(На ових седам васељенских сабора, учествовало је, дакле, укупно око 2.000 представника хришћанске цркве из целог света);

- 5. Канони и правила неколико помесних синода или сабора;
- 6. Правила о црквеној дисциплини св. Василија Великог и других свети-теља;
- 7. Списи светих отаца Цркве;
- 8. Литургије и друга црквена богослужења;
- 9. Житија хришћанских светитеља и мученика;
- 10. Побожни обичаји, значења и симболи као изрази наше вере, наде и љубави.¹

Дакле, укратко речено, Православна црква верује да је тзв. свето предање старије од Светог писма (Новог завета), да га допуњава, те да је у потпуној сагласности са његовом објавом. Наравно, није ни мало тешко упоредити текстове Библије и православног предања и проверити да ли су у сагласности – тј. да ли се слажу по свим (а не само неким) питањима хришћанске вере. Оно што се пре свега и изнад свега очекује је да, ако је „свето предање“ заиста истинито - оно мора бити у потпуности сагласно са учењем које је у давнини, пре две хиљаде година, записано у светим текстовима првовековне апостолске Цркве, а које ми називамо Светим писмом. Богонадахнута књига Старога и Новог завета, коју је писало преко четрдесет писаца у току огромног временског периода од преко једног и по миленијума, не садржи нити једну противречност у својим учењима и тврђењима. Христови апостоли, иако различитих образовања, карактера, националности и интелигенције, записивали су по надахнућу Светог Духа књиге Новог завета у току педесет година (у 2. половини првог века нове ере) и ни у једном детаљу нису били контрадикторни један другоме. Но, као што ћемо врло лако увидети и закључити нашим упоређивањем Божије Речи и „светог предања“ - многа догматска тврђења ове узданице на којој је утемељено православно учење, ни изблиза нису чак ни слична учењу Христа и апостола у Новом завету. Ипак, пре него што кренемо на само упоређивање ова два извора вере (које је садржано у наредним поглављима књиге), зауставимо се кратко на стиховима које цитирају православни теолози покушавајући да докажу да је и ранохришћанска заједница поштовала предања у која данас верују припадници Источне цркве.²

¹ На истом месту, стр. 22, 24.

² Лазар Милин, доказујући да Свето писмо потврђује да треба веровати и светом предању (које данас постоји у Православљу), истиче стихове: Ев. по Јовану 21:25, 1. Кор. 11:2; 2. Сол. 2:15; 1. Тим. 6:20 и 2. Тим. 2:2. Види у: Научно оправдање религије, Црква и секте, стр. 160.

Употреба појма „предање“ у Новом завету

Постоји неколико помена речи „предање“ у апостолским списима (у зависности од превода).

Када се тај појам спомиње у еванђељима (ев. по Матеју 15. гл; по Марку 7. гл.), он бива негативно окарактерисан од стране Господа Исуса Христа. Христос у овим текстовима осуђује јеврејске верске вође и даје им до знања да чувањем и држањем предања својих предака укидају Божију Реч и заповест. Дакле, јеврејско „предање“ је било противречно Светом писму (Старом завету у то време) и његова директна негација. Онима који су овакво предање држали, Исус објављује да је њихово богопоштовање узалудно јер се заснива на људским заповестима и мудровањима а не на Божијој Речи.

Што се тиче „предања“ у апостолским посланицама, оно се појављује неколико пута: у 1. посл. Коринћанима 11:2, 23; 15:3; 2. посл. Солуњанима 2:15; 3:6; посл. Галатима 1:14 и у посл. Колошанима 2:8.

Посланица Галатима

„Ви сте свакако чули за мој некадашњи начин живота у јудејству, да сам преко мере гонио цркву Божију и разарао је, па сам у јудејству превазишао многе своје вршњаке у свом народу – као претерани ревнитељ за своја **отачка предања**.“ (посл. Галатима 1:13-14. нагласак мој.).

Ни у једном од претходно назначених стихова не можемо препознати да је реч о предањима која говоре о догађајима из православног исповедања, о којима су апостоли знали, али их нису записали (везано за Богородицу и сл.). Када ап. Павле у посл. Галатима говори о предању, он га истиче као изразито негативну појаву (као и Христос у еванђељима), говорећи да је због ревновања и држања отачких обичаја био слеп за духовну реалност која га је окруживала.

Посланица Колошанима

Када исти апостол у посланици Колошанима помиње овај појам, он веома озбиљно упозорава тадашње вернике да се чувају лажних наука и филозофија које настају кроз људска мудровања (предања) а на штету праве еванђеоске науке. Оваква предања, која су и у првом веку била присутна, а које су ширили неки назовиапостоли, Павле назива сујетном преваром:

„Пазите да вас ко не зароби философијом и сујетном преваром **по људском предању**, по светским стихијама, а не по Христу.“ (посл. Колошанима 2:8. Нагласак мој).

Између осталих лажних смерања, ова предања су укључивала и заповести да се, уместо само и једино Богу, хришћани треба да клањају и служе анђелима (Колошанима 2:18).

Прва посланица Коринћанима

Са друге стране, у преосталим стиховима који говоре о предању (1. Кор. 11:2, 23; 15:3; 2. Сол. 2:15; 3:6), апостол се о њему односи на позитиван начин и има на уму врло конкретне ствари. Наиме, у току првих двадесетак година постојања хришћанске Цркве, до педесетих година првога века, апостоли су проповедали еванђеље усмено – још увек ништа не записујући. Како се кроз године број хришћана непрестано повећавао и цркве се оснивале у многим градовима Римског царства, а у исто време се појавили и лажни учитељи који су искривљивали науку Господњу, указала се потреба да се апостолским писањем утврди право Христово учење и као такво шири међу новозаветним заједницама. Дакле, у прве две деценије ширења хришћанства, апостоли су усменим проповедањем (предавањем) поучавали ученике хришћанској вери. Тако, када ап. Павле спомиње предање у посл. Коринћанима, он пише тамошњим верницима подсећајући их на своје раније проповедање – док је још био међу њима:

„Угледајте се на мене, као што се и ја угледам на Христа. Хвалим вас пак што ме се сећате у свему и што *држите предања* онако како сам вам предао.“ (1. Кор. 11:1, 2. Нагласак мој.)

„Ја сам, наиме, *примио* од Господа што сам и вама *предао*, да је Господ Исус, оне ноћи када је био предан, узео хлеб...“ (1. Кор. 11:23. Нагласак мој).

„Обзнањујем вам, браћо, еванђеље које сам вам проповедао, које ви примисте, у ком и стојите, којим се и спасавате, ако га чврсто држите како сам вам ја објавио, сем ако нисте узалуд поверовали. Јер сам вам пре свега *предао* што сам и примио: да је Христос умро за наше грехе – по Писмима, и да је сахрањен, и да је васкрснут трећег дана – по Писмима.“ (1. Кор. 15:1-4. Нагласак мој).

Пошто писац ове посланице није био један од дванаесторице апостола, те није лично присуствовао Христовој смрти и васкрсењу, он напомиње да је им предао (на усвајање – вером) оно што је и сам примио (на знање и веровање) од других. Заправо, садржај више поглавља овог писма представља понављање онога што им је неколико година раније предао својим проповедањем, а то из разлога што су се неки у међувремену поколебали у вери и говорили да нема васкрсења из мртвих (стихови 15:11-19), вероватно под утицајем грчке мисли и религије која је то негирала.

У православној литератури, између осталих, могу да се прочитају и изјаве попут ове која следи, а којима се жели да докаже да апостоли упућују данашње вернике да се држе православних предања:

„У Новом Завету стоји *заповест* (1. Тим. 6, 20; Тим. 2, 2) и *похвала* (1. Кор. 11, 2) за држање и чување Светог Предања.“¹

Милан Вукомановић, социолог религије, међутим, заступа исправно уверење да се термин „предање“ којег спомињу апостоли не може поистоветити

¹ Текст Бранислава Перановића, у књизи „Библија без Бога, хришћанство без цркве“; Цетиње 1997. стр. 27. Нагласак мој.

са „предањем“ о којем говоре свети оци као и православци модерног времена:

„Важно је ту, свакако, уочити да се апостол позива на усмену керигматску традицију, на једно предање које треба *сачувати у памћењу*. Пуних седам векова након овог Павловог сведочанства, византијски учењак Јован Дамаскин позивао се, у свом спису о иконама, на то изворно значење Традиције као памћења, и то колективног памћења. Традиција је, како ту вели Дамаскин, омеђена вечним границама, и као таква она је трајна и непроменљива. *Међутим, сам садржај хришћанске Традиције у првом веку, у Павлово доба, није исти као онај у осмом веку. (...) Када Павле упућује на Традицију, он ту углавном има у виду само усмену проповед о Исусовој смрти и васкрсењу, сахрамент крштења, некакав рудиментарни облик евхаристије и Стари Завет*. Са друге стране, кад Јован Дамаскин говори о Традицији, он се већ може позвати на више различитих елемената, слојева хришћанског предања: Нови, а не само Стари Завет; Никејски симбол вере и догму о Тројству; религијске и политичке одлуке бар шест васељенских сабора, нешто развијенији облик литургије, евхаристије; дела црквених отаца; и најзад, иконе – као „неслужбени“, али у Јованово време већ нашироко распрострањени вид православног богослужења.“¹

Са друге стране, „похвала“ за држање предања упућена Коринћанима, односи се само на њихово сећање на Павлов примеран хришћански живот и раније изречене проповеди о разним духовним истинама, као што из текста јасно произилази (11:1-2). Ипак, иако овај апостол сада исписује много од онога што је раније био усмено изговорио, у његовим казивањима нигде не налазимо да су беседе о „аведену Богородице“ и сл. биле садржане у раније изговореним проповедима (предањима) упућеним овим и верницима других цркава.

Друга посланица Солуњанима

И преостала два стиха, исписана пером већ поменутог учитеља прве Цркве, недвосмислено одбацују могућност да се под њима подразумевају предања данашњег источног хришћанства. У првом од њих, апостол охрабрује вернике у Солуну да стоје чврсто и непоколебљиво у вери, упућујући их да се придржавају онога што су научили из његове усмене речи (проповеди) и писма које им је писао са својим сарадницима пар година раније (а које ми називамо Првом посланицом Солуњанима).

„Стојте онда чврсто, браћо, и *држите предања* која научисте било нашом речју било нашом посланицом.“ (2. Сол. 2:15. Нагласак мој).

Ово је било од посебне важности из разлога што Солуњани, попут других хришћана широм Римског царства, нису имали комплетно Божије откриће у писаном облику (за разлику од верника који су живели у каснијим вековима – па све до данас), да би из њега могли да се поучавају. У то време

¹ Милан Вукомановић, Рано хришћанство - од Исуса до Христа, Светови, Нови Сад, 1996. год. стр. 289-290. Нагласак мој.

су колала разна тумачења изворне еванђеоске поруке као и писма (посланице) које су црквама упућивали непознати аутори који се нису либили да се потпишу и именима апостола, само да би њихова кривоверја била што боље прихваћена међу новообраћенима. Таква предања и посланице су имале веома негативан ефекат по духовну стабилност цркава и појединаца и рушиле веру многих. Примере управо реченог налазимо на неколико места у Новом завету:

„А вас, браћо, молимо у погледу доласка Господа нашега Исуса Христа и нашег сакупљања око њега, не дајте се брзо поколебати у разборитости нити уплашити, ни духом, ни речју, *ни тобоже нашом посланицом* – као да је дан Господњи већ ту. Да вас нико не превари ни на који начин...“ (2. Сол. 2:2. Нагласак мој).

„А поганих празних речи клони се, јер ће такви све више напредовати у безбожности, и њихова реч изједаће као рак рана. Међу овима су Именеј и Филит, који се удалише од истине говорећи да се васкрсење већ догодило, и тако руше нечију веру.“ (2. посл. Тимотеју 2:16-17).

Очигледно је да се ни из ових стихова не може закључити да Павле упућује вернике да држе у сећању предања о Богородици и светитељима, већ се ради о темељним истинама новозаветног хришћанства а то су васкрсење мртвих и други долазак Господа Исуса Христа.

Последњи цитат са којим се сусрећемо а који помиње реч „предање“ се налази такође у 2. посл. Солуњанима, а гласи овако:

„А вама налажемо, браћо, у име Господа нашега Исуса Христа, да се одвојите од свакога брата који живи неуредно, а не **по предању** које су примили од нас.“ (стих 3:6. Нагласак мој).

Као што је очигледно из самога стиха, као и читавог контекста, Павле је још раније дао упутства овој заједници о примерном хришћанском живљењу, којих се, нажалост, нису баш сви придржавали. Конкретно, радило се о некима који су желели да живе на рачун своје браће и сестара по вери, у исто време ништа не радећи и не привређујући (стихови 7-12). Зато апостол поново понавља (овога пута и записујући ову уредбу коју им је раније саопштио у форми усменог предања, у стиху 10):

„Јер и кад смо били код вас, ово смо вам налагали: ако неко неће да ради, нека и не једе.“

Најцитиранији стих

На крају желим да обратимо пажњу на стих који православни аутори понајвише цитирају, желећи да његовим, иначе погрешним тумачењем потврде ваљаност свога вероисповедања. Поменути текст се налази у последњем поглављу Јовановог еванђеља:

„А има и много чега другог, што Исус учини, које – кад би се записало једно по једно – мислим да написане књиге не би стале ни у сами свет.“ (Ев. по Јовану 21:25).

Овај стих је омиљен међу православним богословима. По њиховом мишљењу он представља својеврстан доказ о томе да чак и апостоли потврђују историчност и истинитост предања која се верују у оквири-ма источног хришћанства, а која ће бити детаљно размотрена у наредним поглављима. Ипак, поред ове Јованове изјаве, постоји још једна, коју они углавном вешто заобилазе јер им се очигледно не уклапа у поменути концепт. Она гласи овако:

„И многа друга чуда **учини Исус пред ученицима**, која нису записана у овој књизи; а ова су записана да ви верујете да је Исус Христос, Син Божији, и да верујући имате живот у његово име.“ (Ев. по Јовану 20:30-31).

Ови стихови, попут оног из двадесет првог поглавља, су више него јасни у свом значењу и за читаоца који се по први пут среће са Библијом, тако да је потребна велика машта да би се у њима прочитало оно што тамо не пише. Једино што ови текстови наглашавају јесте да су постојала још многа **дела** и **чуда** која је **Исус учинио пред ученицима** за време његове земаљске мисије која је окончана вазнесењем на небо. Апостол такође наглашава и речи: „...која нису записана **у овој књизи**“. (стих 20:30; нагласак мој), мислећи притом свакако на књигу коју је он управо довршавао, а коју ми називамо еванђељем по Јовану. Сам Јован је у свом еванђељу забележио много мање Христових чудесних дела него што је то случај са другим еванђелистима (Јован спомиње мање од десет Христових чуда у свом извештају, што свакако представља кап у мору чудесних дешавања везаних за Спаситељев живот. Зато, уколико искрени читалац Светога писма жели да сазна о којим то чудима Јован није писао, позван је да прочита и остала еванђеља). Оно што је још интересантно да поменем јесте да Јован каже и следеће:

„А има и много чега другог, што Исус учини, које – **када би се записало једно по једно** – мислим да написане књиге не би стале ни у сами свет.“ (стих 21:25; нагласак мој).

Чињеница је да приликом читања сва четири еванђеља налазимо помен многих Христових чудесних дела. Нека од њих су описана прилично детаљно (као на пр. она која су описана у Јовановом еванђељу), а друга споменута у кратким цртама (као на пр. у ев. по Матеју 4:23-25; у коме се говори о великом мноштву људи који су били исцељени од својих болести и тегаба. Догађаји попут овог нису представљали реткост током Христове троипогодишње проповедничке месијанске службе). Пошто је апостол Јован био сведок свих дешавања (па и оних која нису записали остали апостоли), те пошто је сасвим сигурно на стотине људи било исцељено, ослобођено злих духова или васкрснуто, овај еванђелиста је уистину имао право када је рекао да би за описивање свих догађаја понаособ („**једно по једно**“) било потребно јако пуно времена и велика количина материјала за писање (папируса и пергамената, тј. „књига“).

Православна „света предања“ о догађајима у вези Богородице, многобројних светитеља и „чудесима“ везаним за њихове животе, а која потичу из каснијих деценија или векова, сасвим сигурно не могу да се сврстају под

„**чуда која је Исус учинио пред својим ученицима**“ – а о чему једино говори апостол Јован.

Но, тридесет и први стих 20. поглавља овог еванђеља нам открива још једну врло важну чињеницу. Она нам казује да, иако многа Христова дела нису описана, као ни многе његове беседе (сетимо се само изјаве ап. Павла из Дела апостолских 20:35; у којој он цитира реченицу Господа Исуса Христа коју није забележио ниједан еванђелиста а која гласи: ‘Блаженије је давати него ли примати’), ипак оно што је записано јесте више него довољно да свака особа која искрено поверује у Христа има вечни живот:

„...а ова су записана да ви верујете да је Исус Христос, Син Божији, и да верујући имате живот у његово име.“ (стих 20:31, нагласак мој).

На крају крајева, уочили смо да стих који православнима највише одговара по питању учења о библијској заснованости „светог предања“ заправо уопште не потврђује њихово гледиште.

Да ли је свето предање старије од Светог писма?

Интересантно би било напоменути и запажање које нам одмах упада у очи приликом читања тврдњи православаца да је „свето предање“ старије од Светог писма. Наиме, одлуке Васељенских сабора, учење о светим тајнама, канони и правила помесних синода и сабора, правила св. Василија и осталих светитеља, списи светих отаца и њихова житија као и остале „компоненте“ православног предања настале су вековима после завршетка писања Библије и смрти апостола!

Сав проблем који заправо теолози Источне цркве желе да реше проглашавањем светог предања једнаким Светом писму јесте у спознању чињенице да у оквиру њиховог веровања постоји дугачак низ догми које не могу ни на који начин да пронађу своје утемељење у светим текстовима хришћанства (Новом завету). Многе су чак у директној супротности са апостолском теологијом.

Православни аутор Иван Никољин, наставник витанске духовне семинарије, признао је да је разлог претераног наглашавања важности предања управо овај:

„Важност и неопходност предања и у једном и у другом облику¹ неоспориви су. (...) Ако Св. Предање не би допуњавало Св. Писмо, **онда би, значи, многа верска питања** (поштовање светитеља, икона, молитва за умрле) **остала без повољног решења.**“²

Стога, једино решење које је теолозима Источне цркве било преостало, састојало се у прокламовању напред поменутих предањских учења за једнако богонадахнуте попут текстова који су произашли из пера личних пратилаца Исуса Христа. По православнима, особа нипошто не сме читати Биб-

¹ Аутор мисли на усмени и писани облик предања.

² Иван Никољин, Православна апологетика, 1934. год. стр. 160. Нагласак мој.

лију разумевајући је независно од учења светих отаца, напомињући да би тако нешто и помислити била „лажна и сабласна мисао“¹:

„Црквено учење се заснива на два извора: Светом Писму и Светом Предању, при чему се Свето Писмо сматра изданком Светог Предања, *и као такво, тумачи се само у његовим оквиринама.*“²

Добар одговор на ову тврдњу дао је православни епископ Георгије Поповић (епископ нишки, па темишварски, живео до 1757. год), чије је речи записао велики српски просветитељ Доситеј Обрадовић. Он је рекао:

„Бог праведни и милостиви створио је човека слободна, дао му ум и разум да га у свако време воде и просвештавају. Стари су мислили за себе (епископ мисли на свете оце; прим. И. С.), а ми ваља да мислимо за нас; *нисмо ни ми од пања отесани.* Људи смо словесни, умом и разумом од бога обдарени, а при том имамо у руку Јеванђеље Христово и апостолске науке – ***што је, дакле, потреба да нас други за нос вуку?*** *Нити је право ни поштено.*“³

Када би о библијским текстовима расуђивали одвојено од учења многобројних „светих отаца“, управо онако како би и требало да се расуђује (иако православни то сматрају сабласном мишљу), на основу њих би нам постало јасно да Господ ни у ком случају не одобрава велики део њихове верске праксе (као што ће бити приказано у наредним поглављима, Божија Реч забрањује иконопоштовање, молитве за умрле, молитвено обраћање преминулим „светитељима“, а има и сасвим другачији поглед на учење о спасењу, крштењу, причешћу, васкрсењу мртвих – да споменем само неке). Овако, када особа на своје очи стави светопредањске „наочаре“ и прихвати значење Библије које је проистекло из умова каснијих црквених ауторитета (а који су у много чему били и једни другима противречни - што ће бити у овој књизи приказано), који су у хришћанско богослужење уводили најразличитије новотарије, сасвим је сигурно да неће уочити изворно хришћанско исповедање, већ ће постати поштовалац неаутентичног поимања најсветије вере.

Ову истину је уочио и један од највећих и најпознатијих књижевника модерног доба, руски писац Лав Николајевич Толстој. Иако није припадао црквама еванђеоских хришћана, нити је у много чему делио њихово веровање, Толстој је написао неколико дела у којима је испољио отворено неслагање са учењем Православне цркве – што је на крају допринело отвореном сукобу и његовим искључењем из поменутог организације. Ево шта је, између осталог Толстој написао, упоређујући изворно Христово учење са многобројним његовим тумачењима која су настала током каснијих векова:

„И ја почех изучавати хришћанство у оном што из хришћанског учења руководи животом људским. Ја почех изучавати оно хришћанство чију сам примену видео у животу, и стадох упоређивати ту примену са њеним извором. Извор хришћанског учења беху јеванђеља; и у јеванђељима ја налажах

1 Сергиј Булгаков, Православље, 1991. год. стр. 69.

2 У шта верују православни хришћани, Светило, Мала православна библиотека, стр. 2. Нагласак мој.

3 Доситеј Обрадовић, Изабрани списи, 1989. год. стр. 94. Нагласак мој.

објашњење онога смисла који је руководио животима свих живећих људи. Но напоредо са тим **извором чисте воде живота ја нађох неоправдано сједињено са њим блато и травуљину**, који су заклањали од мене његову чистоту; **напоредо са високим хришћанским учењем ја нађох свезано са њим, њему туђе, ружно учење** јеврејско и **црквено**.¹

За сам крај навешћу и изјаву која ће нам још једанпут потврдити да се православно веровање, у целини, не темељи само на Библији већ и на предањима која су у недовршеном процесу сталног настајања. Сходно томе, сазнајемо да се учењу Источне цркве стално додају нова откривења која постају саставни део њене догме:

„Свето предање се *увек наставља*, и сада ништа мање него раније, живимо у Светом предању и *стварамо га*.“²

Управо из разлога што се православно предање стално наставља и додају му се нове појединости (које су, поред тога што су нове, и супротне учењу апостола), ваљало би поново послушати епископа Георгија Поповића који је заступао исправно библијско гледиште:

„Но, није ли нам слободно расудити је ли могуће да дух свети другојаче чрез апостола Павла учи и узаконјава, а другојаче чрез свете оце? На ови начин дух би свети самом себи противречио, данас на један начин учећи, а сутра на други, и не би му се могло ни у једној ни у другој ствари веровати; но то није могуће ни помислити. **Што год дух свети једанпут узакони и установи, то мора во век века непоколебимо и свето остати**. Људи често крат сами себи противорече и противузаконљавају, јер су људи подложни погрешкам; а дух божији, вечна истина, безгрешни и совршени, никад ни у чему нити може нити хоће себи противречити ни противузаконљавати нити у чем погрешити. **Зато, дакле, ако су свети оци у чем год против науке апостола Павла поступили, нека ми опросте, они су могли као људи у том погрешити, против јавне духа светог науке, чрез апостола Павла предате, мудрцијући и установљавајући (...)** Али је било много светих отаца!? Ништа то не чини. Да их је хиљаду пута толико било, да се сав свет сложи, да анђео с неба дође и да учи што против апостолске науке, не ваља примити ни веровати. Ово не велим ја него сами дух свети из уста апостола Павла (епископ мисли на стихове из посл. Галатима 1:6-10; примедба И. С.). „Немојте сваком духу веровати, но искушавајте је ли од бога“ – учи нас исти они који је из прсију Спаситељевих мудрост почерпао, Јоан Богослов (1. посл. Јованова 4:1; прим. И. С.). **Како ћемо их, дакле, искушавати? (...)** **Је ли согласно првој науци светог духа? И ако није, није од бога; бог своју вољу никад не измењава.**“³

Будући да се у потпуности слажем са изјавом мудрог епископа, у наредним поглављима ћу наставити са излагањем православног светоотачког по-

1 Толстој, Јеванђеље, издавач: Metaphysica, Београд 2004. год, стр. 18-19. Нагласак мој.

2 Сергиј Булгаков, Православље, 1991. год, стр. 83. Нагласак мој.

3 Доситеј Обрадовић, Изабрани списи, стр. 92-93. Нагласак мој.

имања хришћанства, упоређујући га са његовим извором - текстовима Старога и Новог завета, као и многим другим историјским чињеницама. Из управо тог и таквог излагања, свакоме читаоцу овога дела ће постати јасно да се Источна црква нипошто не може назвати „светом, саборном и апостолском“ (што је придев којим се стално, без икакве основе, украшава), као и то да „свето предање“ поменути цркве на исти начин укида Божију Реч, као што је то био случај са јеврејским предањем које је Господ осудио и прогласио „узалудним поштовањем“. (Мт. 1:1-8; Мк. 7: 1-13).